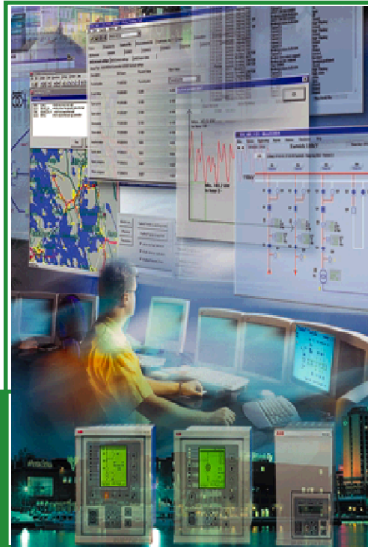

TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI

VIỆN ĐIỆN

CẢM BIẾN VÀ XỬ LÝ TIN HIỆU

Nguyễn Thị Huế

BM: Kỹ thuật đo và Tin học công nghiệp

Nội dung môn học

- ❖ Chương 1: Tổng quan về cảm biến và Các mạch xử lý trong đo lường
- ❖ Chương 2: Chuyển đổi nhiệt điện
- ❖ Chương 3: Chuyển đổi điện trở
- ❖ **Chương 4: Cảm biến tĩnh điện(áp điện, điện dung)**
- ❖ Chương 5: Chuyển đổi điện từ
- ❖ Chương 6: Chuyển đổi tĩnh điện Chuyển đổi điện tử và ion
- ❖ Chương 7: Chuyển đổi hóa điện
- ❖ Chương 8: Chuyển đổi khác

Tài liệu tham khảo

➤ Sách:

- ❖ Kỹ thuật đo lường các đại lượng điện tập 1,2- Phạm Thượng Hàn, Nguyễn Trọng Quế....
- ❖ Đo lường điện và các bộ cảm biến: Ng.V.Hoà và Hoàng Sĩ Hồng

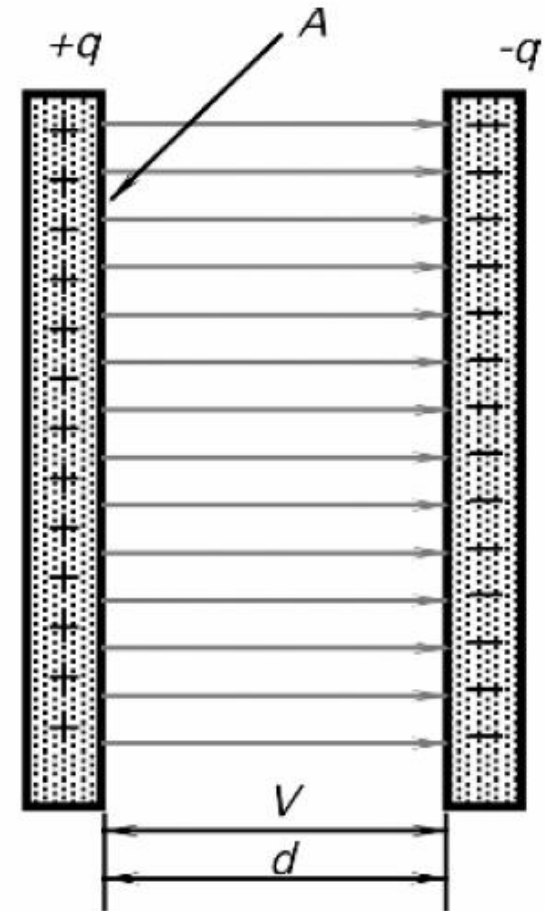
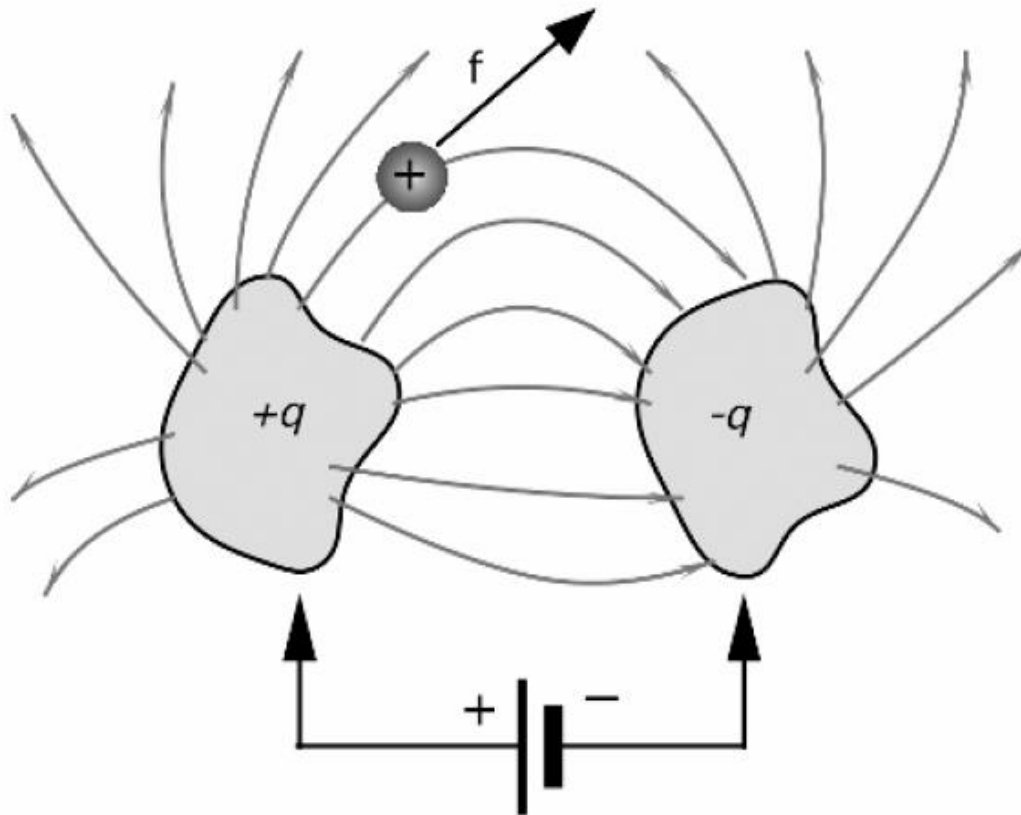
➤ Bài giảng và website:

- ❖ Bài giảng kỹ thuật đo lường và cảm biến-Hoàng Sĩ Hồng.
- ❖ Bài giảng Cảm biến và kỹ thuật đo: P.T.N.Yến, Ng.T.L.Huong, Lê Q. Huy
- ❖ Bài giảng MEMs ITIMS - BKHN

➤ Website: [sciencedirect.com/sensors](https://www.sciencedirect.com/sensors) and actuators A and B

Cảm biến tĩnh điện

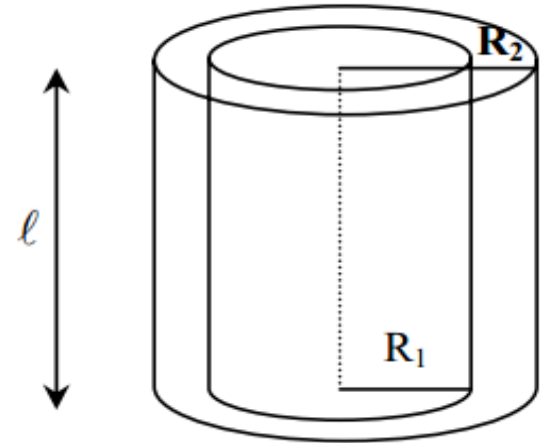
■ Cấu tạo và nguyên lý làm việc

- Cấu tạo của tụ điện trụ:

- Là tụ điện có hai bản tụ có 2 mặt trụ đồng trục, bán kính R_1 & R_2 gần bằng nhau. Chiều cao l .
- Điện dung của tụ được tính theo công thức:

$$C = \frac{2\pi\epsilon\epsilon_0 l}{\ln\left(\frac{R_2}{R_1}\right)}$$

Với : ϵ – hằng số điện môi giữa 2 bản tụ

ϵ_0 – hằng số điện

Cảm biến tĩnh điện

- Cấu tạo của tụ điện phẳng:
  - Là tụ điện có 2 bản tụ là hai tấm kim loại phẳng có cùng diện tích S , đặt song song với nhau và cách nhau một khoảng d rất nhỏ so với kích thước tụ.
  - Điện dung của tụ được tính theo công thức:

$$C = \epsilon \epsilon_0 \frac{S}{d}$$

Với : ϵ – hằng số điện môi giữa 2 bản tụ
 ϵ_0 – hằng số điện

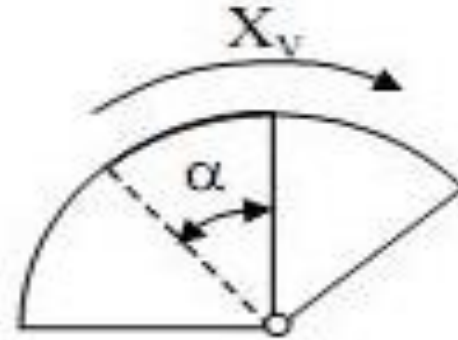

Cảm biến tĩnh điện

■ Thay đổi tiết diện

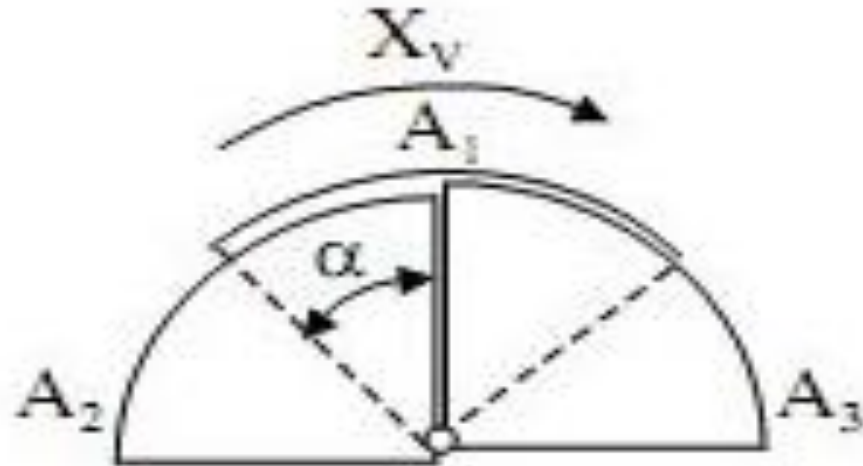
❖ Ứng dụng bài toán đo góc

$$C = \epsilon\epsilon_0 \frac{\pi R^2 \alpha}{d}$$

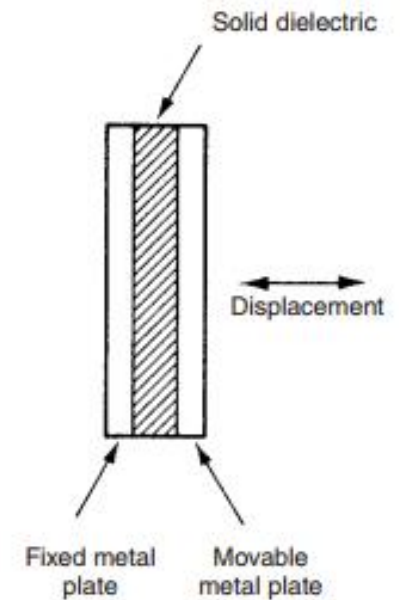
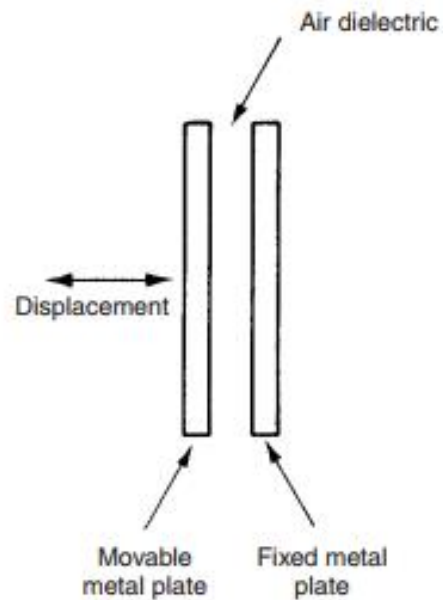
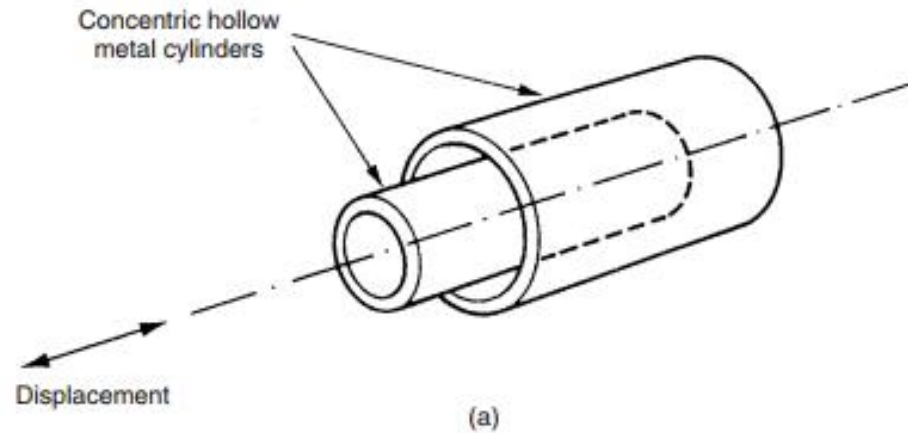
❖ Với

- R là bán kính
- Alpha là góc lệch

Cảm biến tĩnh điện

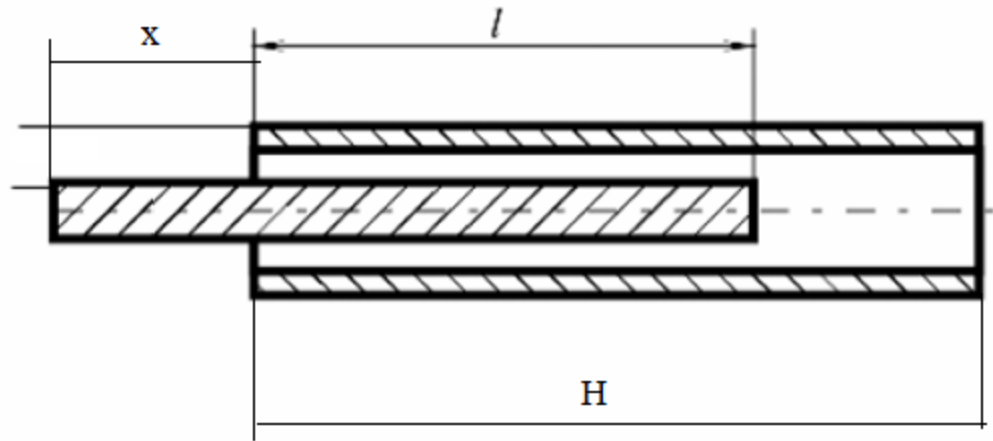
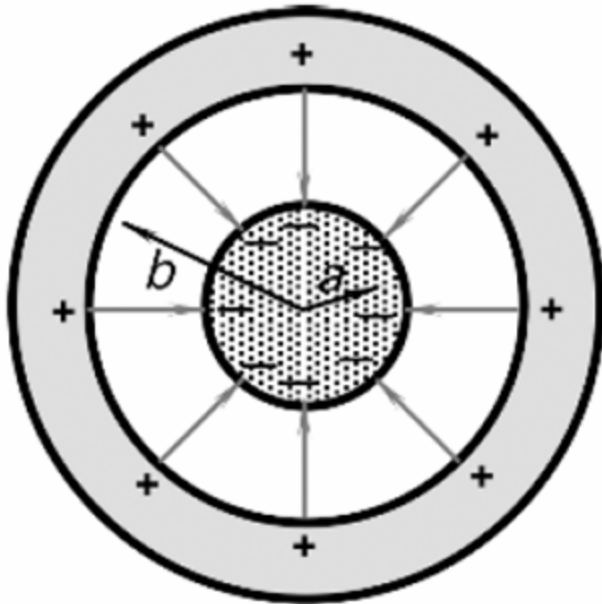
■ Thay đổi tiết diện

Cảm biến tĩnh điện

■ Thay đổi tiết diện

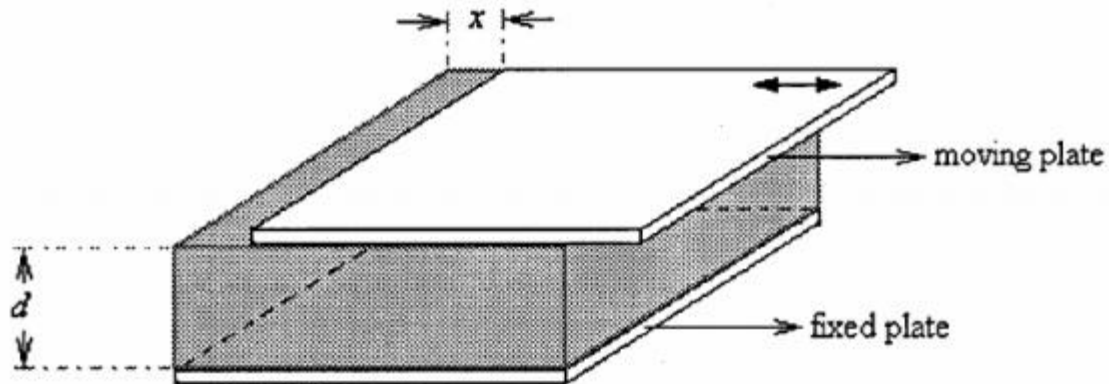

$$C = \frac{2\pi\epsilon\epsilon_0 l}{\ln\left(\frac{R_2}{R_1}\right)} = \frac{2\pi\epsilon\epsilon_0 (H - x)}{\ln\left(\frac{R_2}{R_1}\right)}$$

Cảm biến tĩnh điện

■ Thay đổi tiết diện

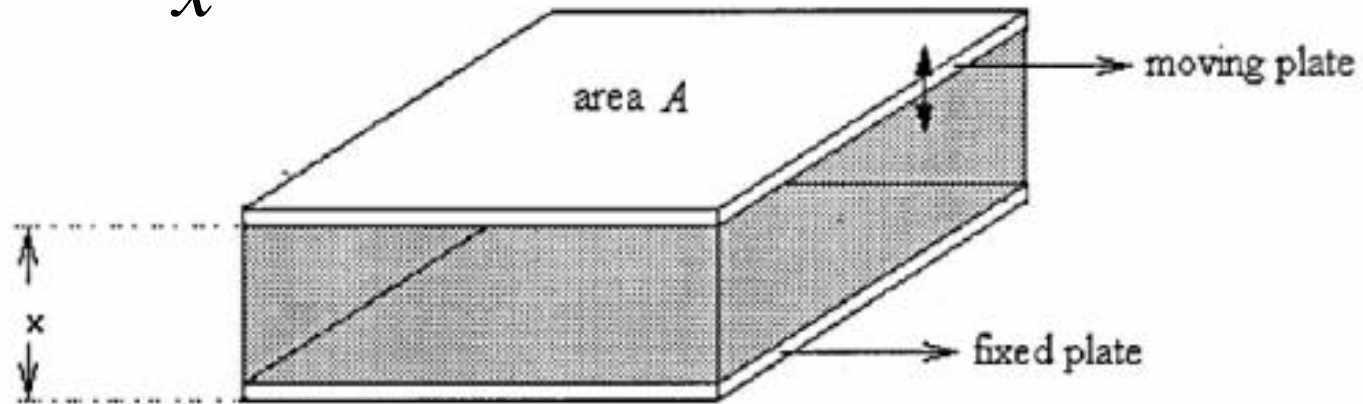
$$C = \epsilon\epsilon_0 \frac{(A - wx)}{d}$$

Cảm biến tĩnh điện

■ Thay đổi khoảng cách các bản cực

$$C = \epsilon\epsilon_0 \frac{A}{x}$$

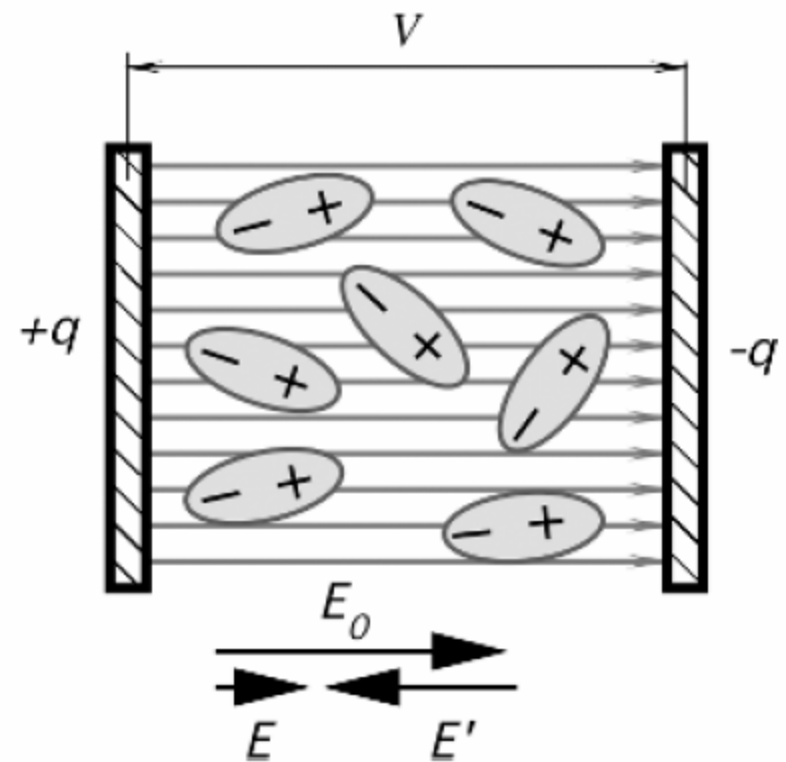
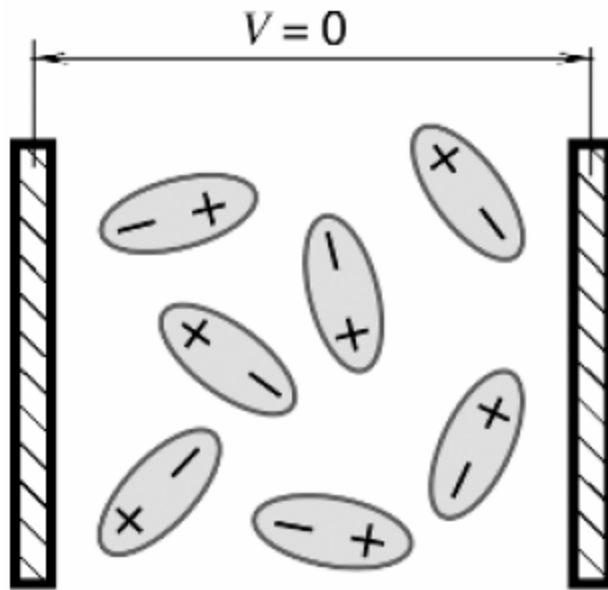

$$\frac{dC}{dx} = \epsilon\epsilon_0 \frac{A}{x^2}$$

$$\frac{dC}{C} = -\frac{dx}{x}$$

Cảm biến tĩnh điện

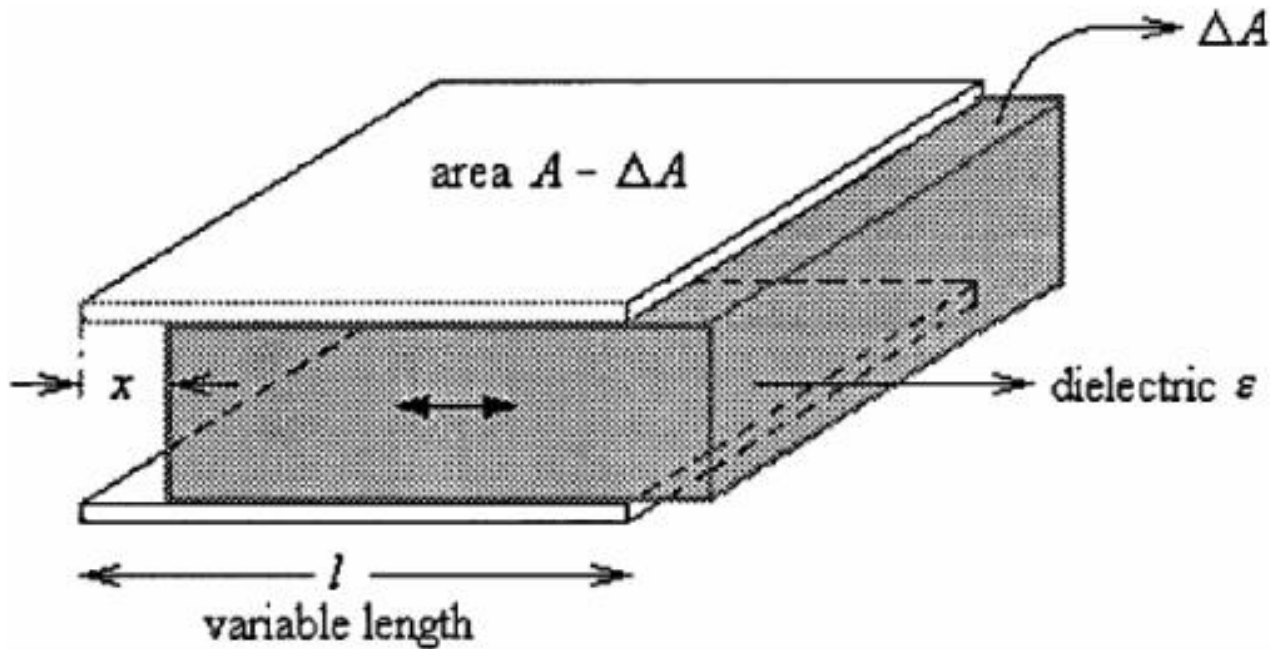
- Điện môi thay đổi

$$C = \epsilon\epsilon_0 \frac{S}{d}$$

Cảm biến tĩnh điện

- Điện môi thay đổi

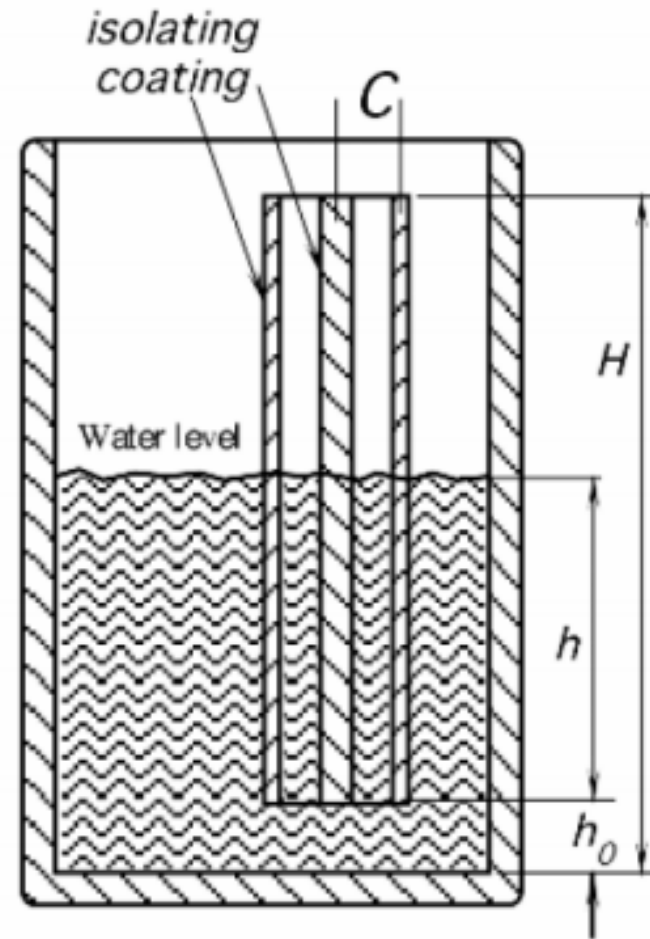

$$C = \epsilon_0 \epsilon_2 \frac{(A - \Delta A)}{d} + \epsilon_0 \epsilon_1 \frac{(\Delta A)}{d} = \frac{\epsilon_0 W}{d} (\epsilon_2 l - (\epsilon_2 - \epsilon_1) x)$$

Cảm biến tĩnh điện

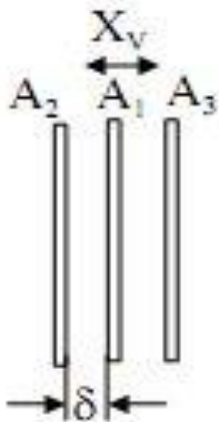
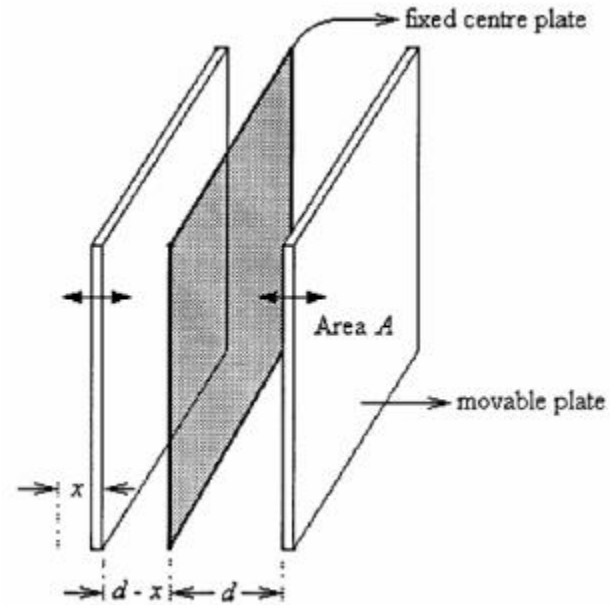
■ Điện môi thay đổi

$$C = \frac{2\pi\epsilon_0}{\ln\left(\frac{R_2}{R_1}\right)} [H + h(\epsilon - 1)]$$

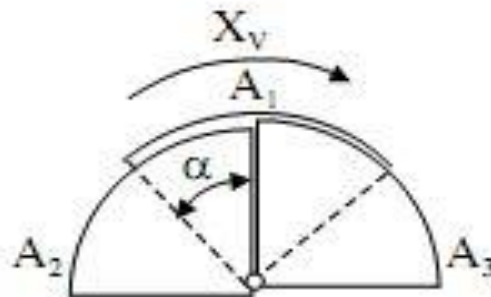

Cảm biến tĩnh điện

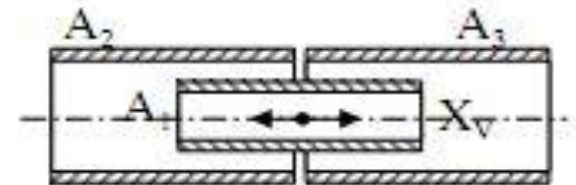
■ Cảm biến loại vi sai

a)

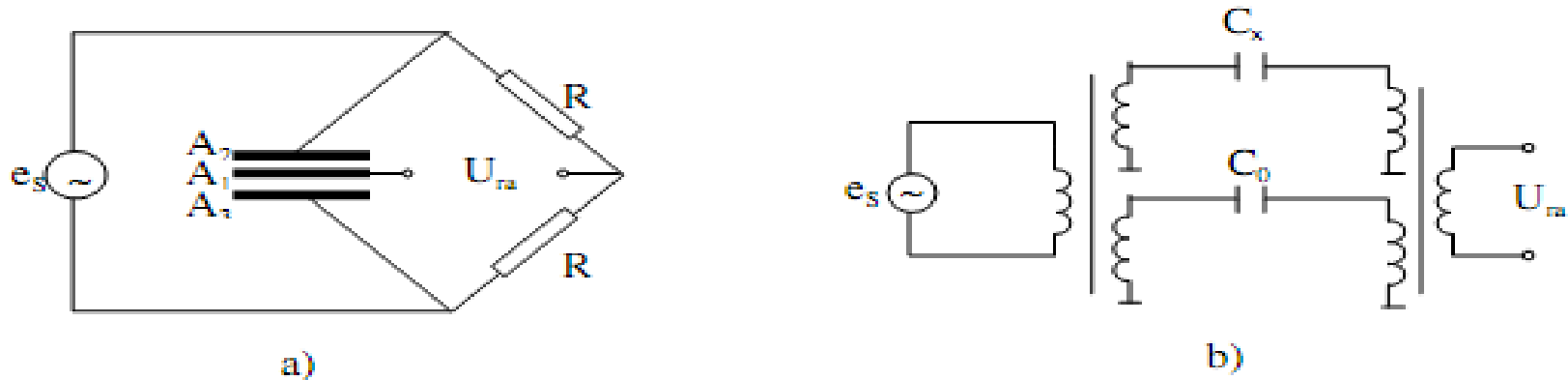
b)

c)

Cảm biến tĩnh điện- Mạch đo

▪ Mạch cầu

Hình 4.15 Mạch đo thường dùng với cảm biến tụ điện

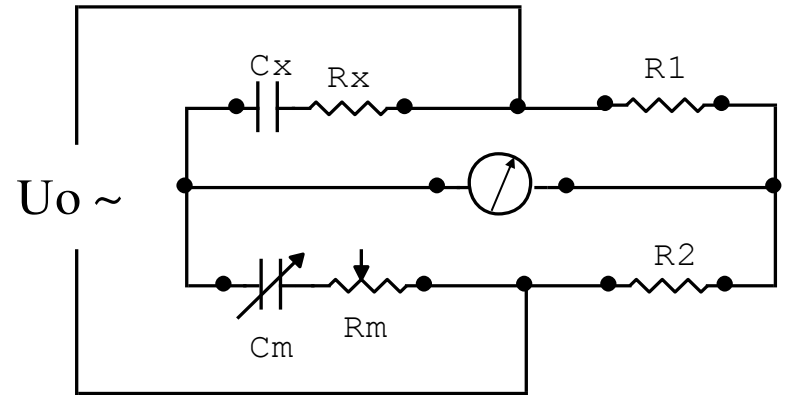
- Thông thường mạch đo dùng với cảm biến điện dung là các mạch cầu không cân bằng cung cấp bằng dòng xoay chiều

a. Cầu đo tụ điện

- . Khi đó người ta mắc cầu như hình bên

- ❖ C_x, R_x là nhánh tụ điện cần đo
- ❖ C_m, R_m là nhánh tụ mẫu điều chỉnh

Cầu đo tụ điện có tổn hao nhỏ

Khi cầu cân bằng ta có mối quan hệ: $Z_x \cdot Z_2 = Z_1 \cdot Z_m$

$$Z_x = R_x + \frac{1}{j\omega C_x}$$

$$Z_m = R_m + \frac{1}{j\omega C_m} \Rightarrow$$

$$Z_1 = R_1, \quad Z_2 = R_2$$

$$(R_x + \frac{1}{j\omega C_x}) \cdot R_2 = R_1 (R_m + \frac{1}{j\omega C_m})$$

$$\Leftrightarrow \begin{cases} R_2 \cdot R_x = R_1 \cdot R_m \\ R_2 / C_x = R_1 / C_m \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} R_x = \frac{R_1}{R_2} \cdot R_m \\ C_x = \frac{R_2}{R_1} \cdot C_m \end{cases}$$

b. Cầu đo tụ điện

- Cầu cân bằng ta có điều kiện:

$$Z_x \cdot Z_2 = Z_1 \cdot Z_m$$

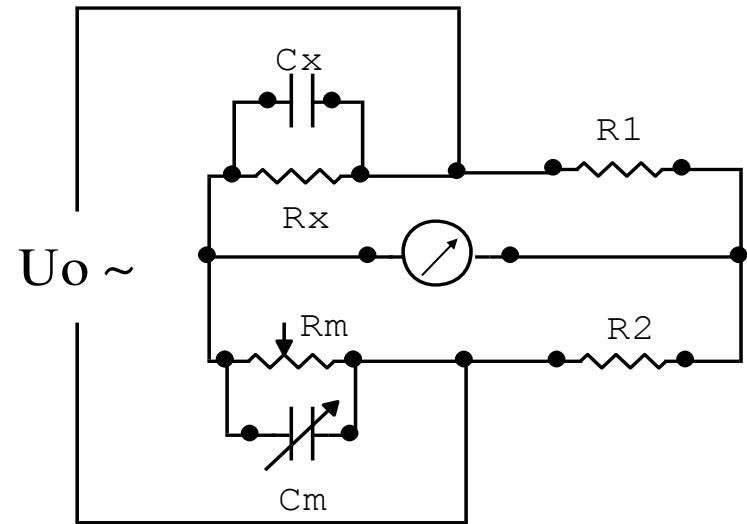
$$Z_x = \frac{R_x \cdot \frac{1}{j\omega C_x}}{R_x + \frac{1}{j\omega C_x}} = \frac{1}{1/R_x + j\omega C_x}$$

$$Z_m = \frac{R_m \cdot \frac{1}{j\omega C_m}}{R_m + \frac{1}{j\omega C_m}} = \frac{1}{1/R_m + j\omega C_m}$$

$$Z_1 = R_1 \quad Z_2 = R_2$$

$$\Rightarrow \frac{R_1}{1/R_m + j\omega C_m} = \frac{R_2}{1/R_x + j\omega C_x}$$

$$\Rightarrow R_1(1/R_x + j\omega C_x) = R_2(1/R_m + j\omega C_m)$$

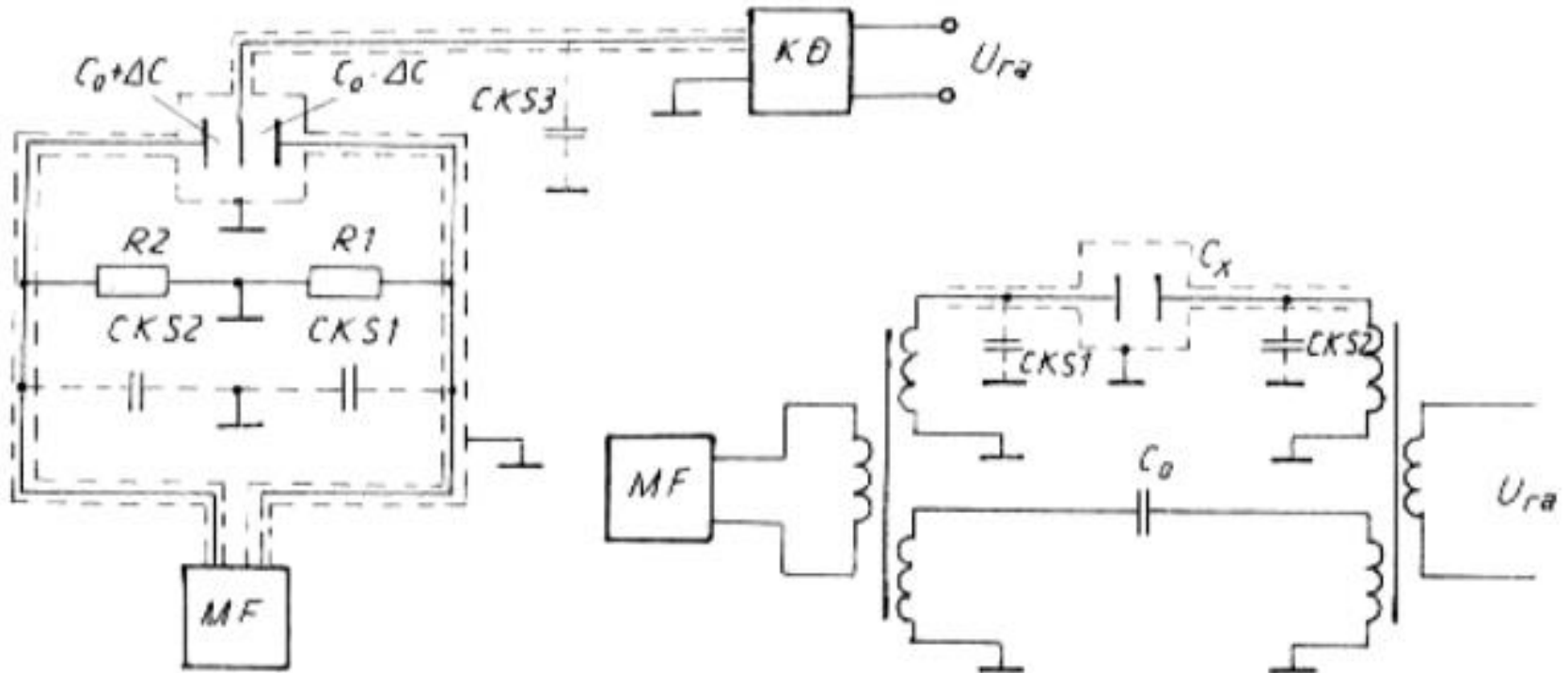

Cầu đo tụ điện có tổn hao lớn

$$\Leftrightarrow \begin{cases} \frac{R_1}{R_x} = \frac{R_2}{R_m} \\ R_1 \cdot C_x = R_2 \cdot C_m \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} R_x = \frac{R_1}{R_2} \cdot R_m \\ C_x = \frac{R_2}{R_1} \cdot C_m \end{cases}$$

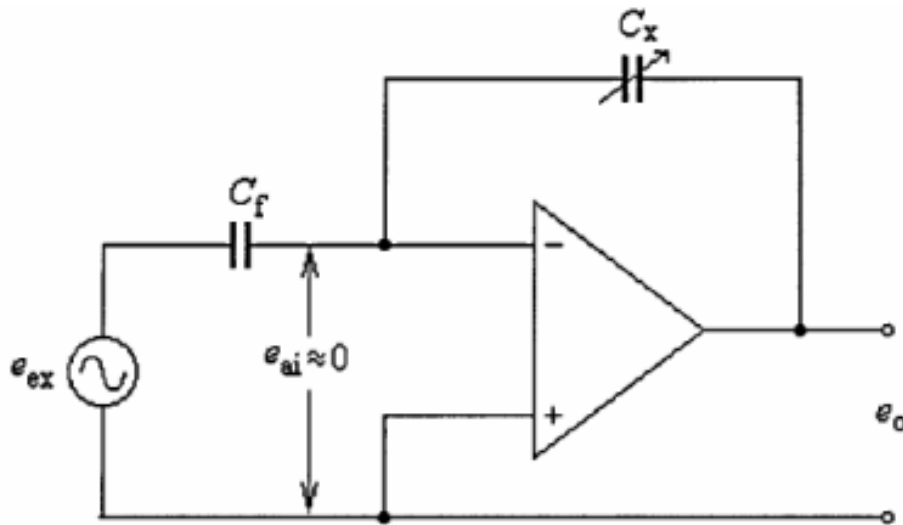
Cảm biến tĩnh điện- Mạch đo

■ Mạch cầu

Cảm biến tĩnh điện- Mạch đo

■ Mạch khuếch đại

$$1/C_f = \int i_f dt = e_{ex} - e_{ai} = e_{ex}$$

$$1/C_x = \int i_x dt = e_0 - e_{ai} = e_0$$

$$i_f + i_x - i_{ai} = 0 = i_f + i_x$$

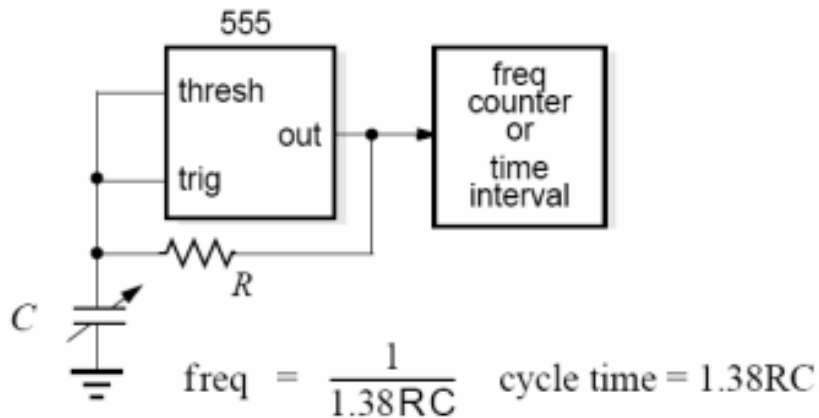
$$e_0 = -C_f e_{ex} / C_x$$

$$e_0 = -C_f x e_{ex} / \epsilon A$$

Cảm biến tĩnh điện- Mạch đo

■ Mạch phát tần

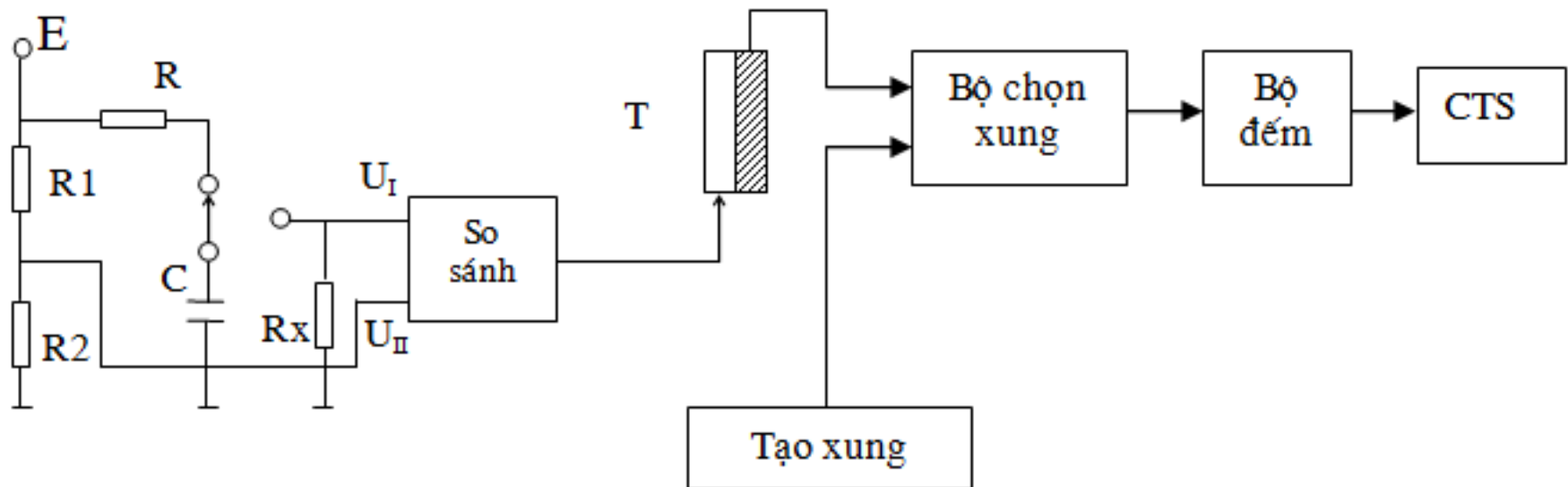
- Máy phát L-C.
- Cầu Wein (R-C)
- Mạch đa hài

Cảm biến tĩnh điện- Mạch đo

■ Mạch phát tần R-C

Hằng số thời gian của mạch dao động RC $T = R_X C$

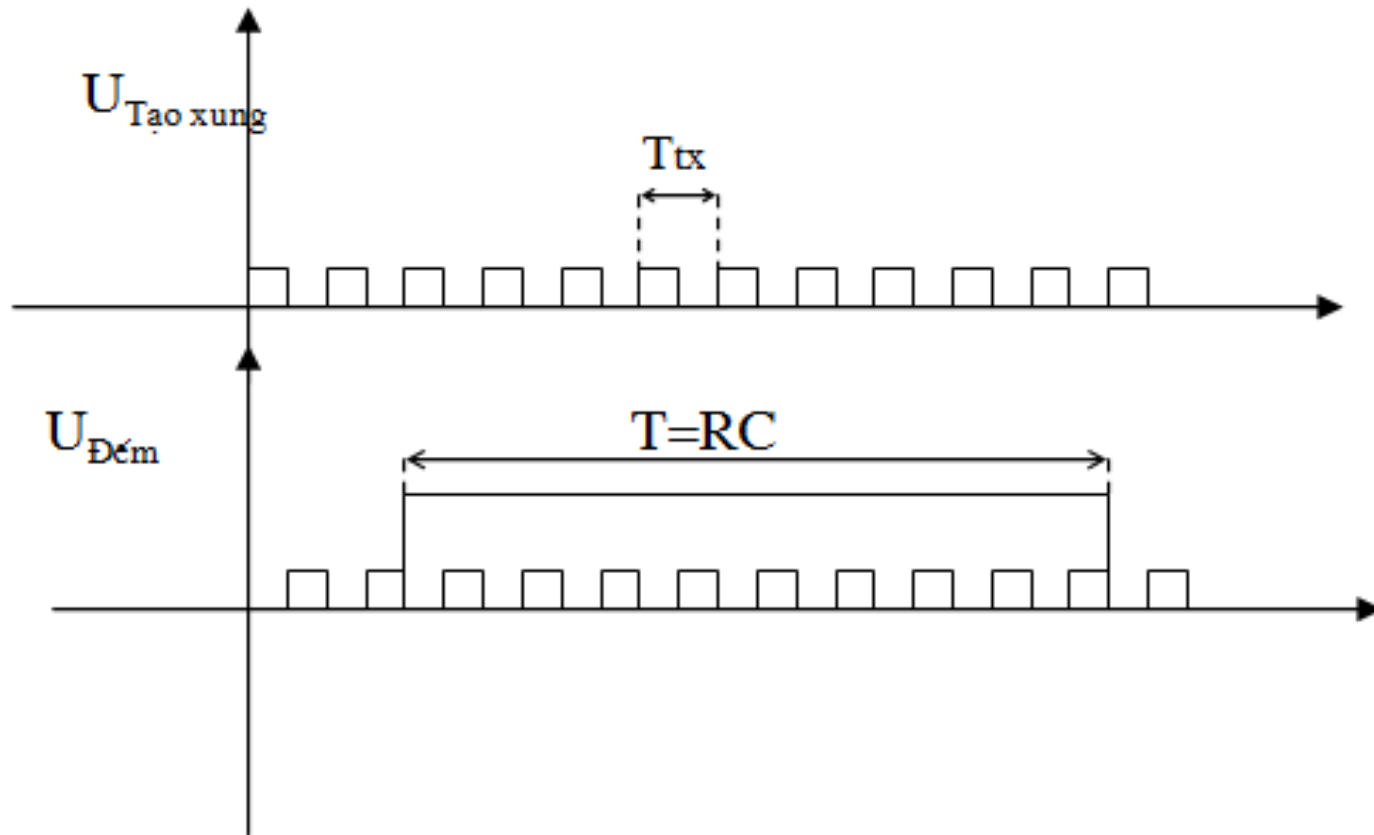
$$U_I = E.e^{-t/T}, t = T \Rightarrow U_T = E.e^{-1}$$

$$U_{II} = E.\frac{R2}{(R1 + R2)} = E.e^{-1}$$

Cảm biến tĩnh điện- Mạch đo

■ Mạch đo

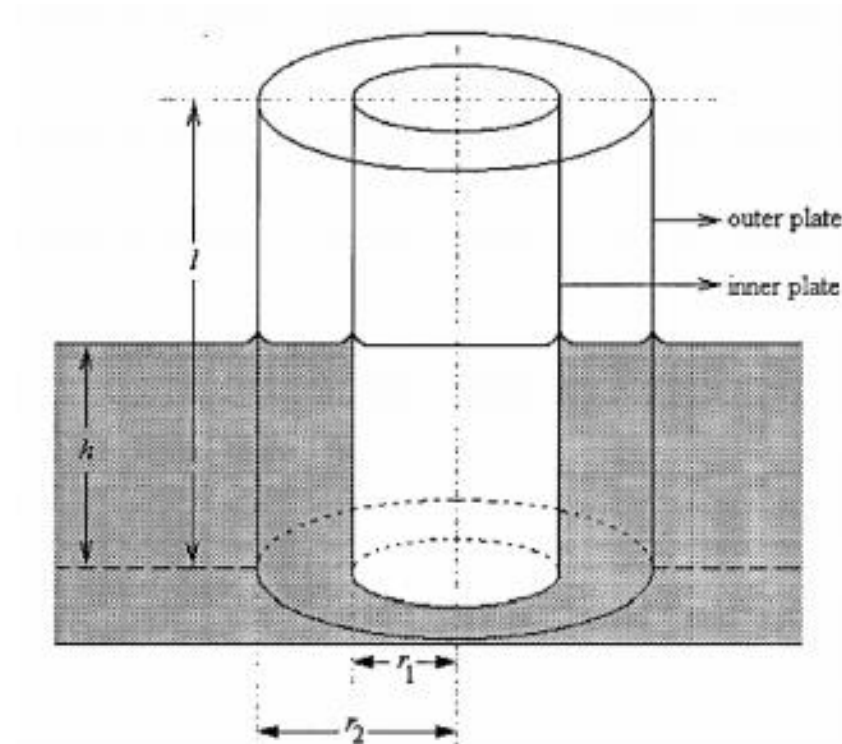
Ta có biểu đồ thời gian như sau :

Gọi số xung đếm được là m , ta có : $T=R_x C=m.T_{tx} \Rightarrow$

Cảm biến tĩnh điện- Ứng dụng

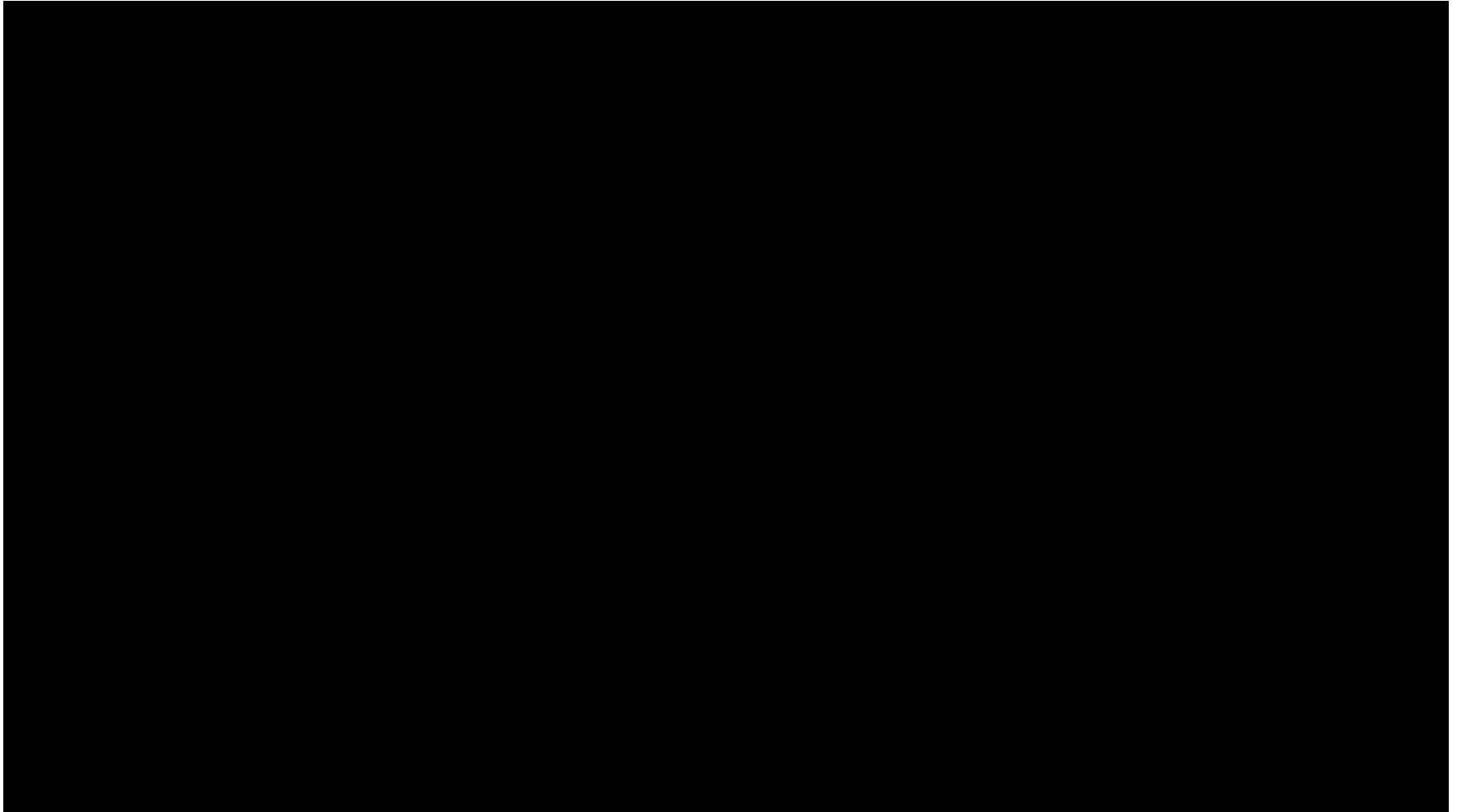
■ Đo mức chất lỏng hoặc hạt mịn

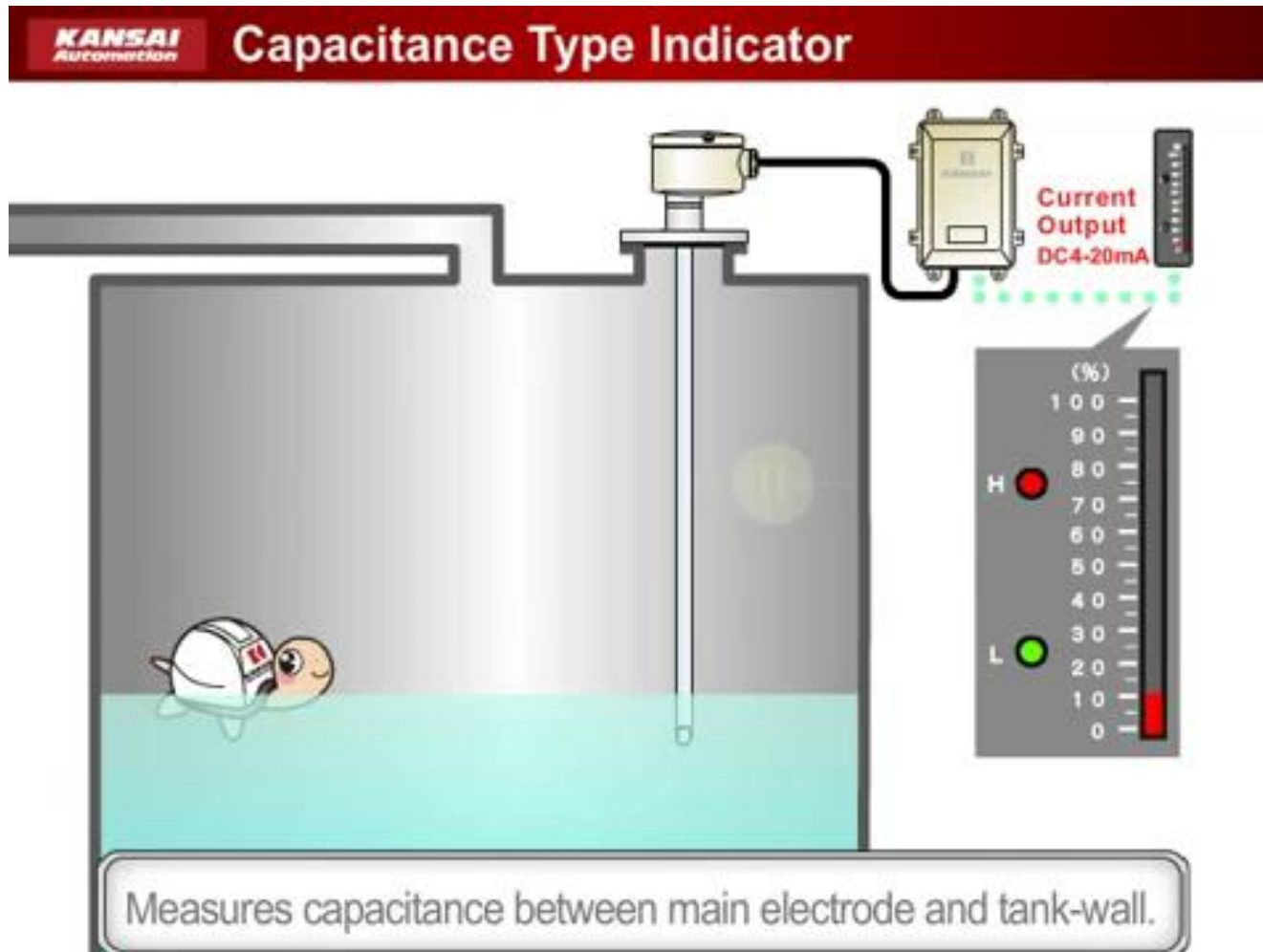
Cảm biến tĩnh điện- Ứng dụng

- Đo mức chất lỏng hoặc hạt mịn

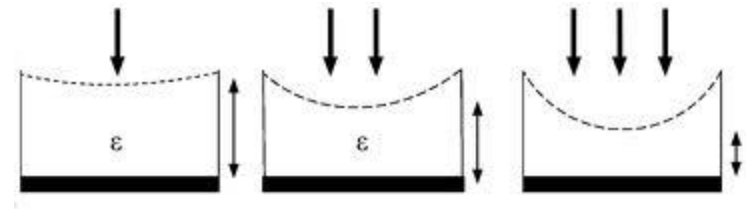
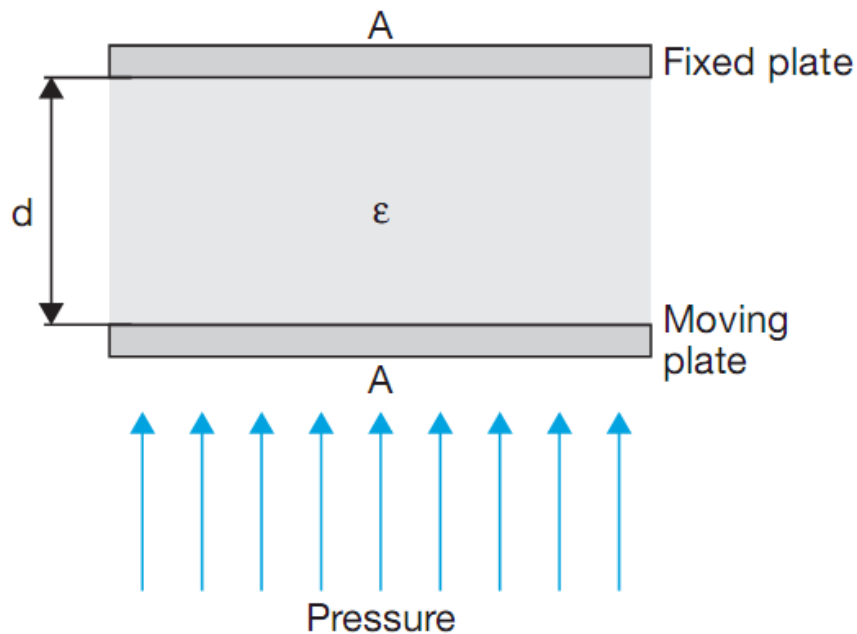
Cảm biến tĩnh điện- Ứng dụng

■ Đo mức

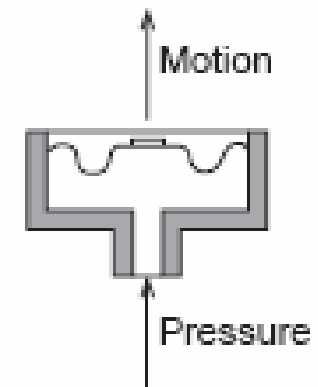
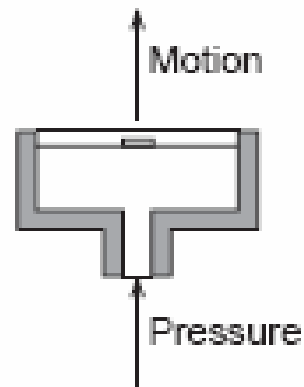
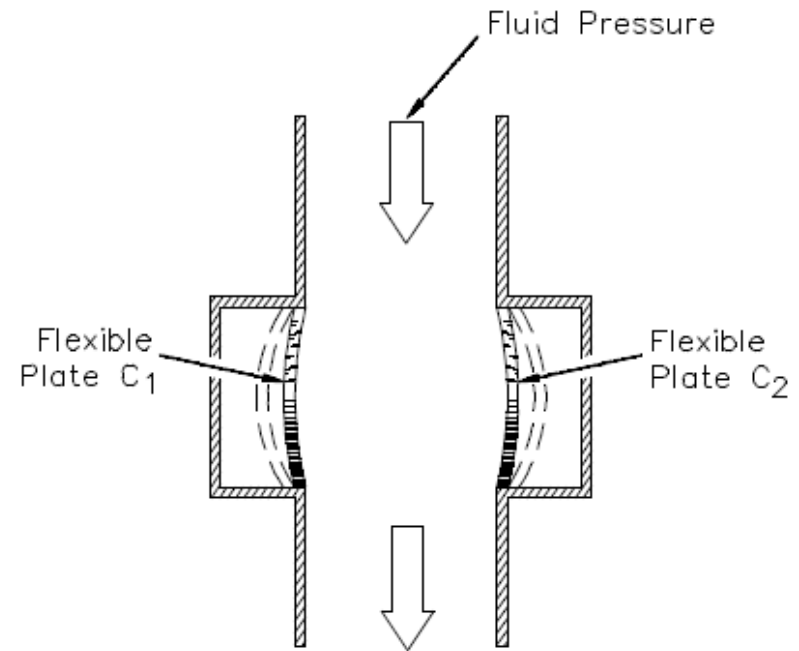
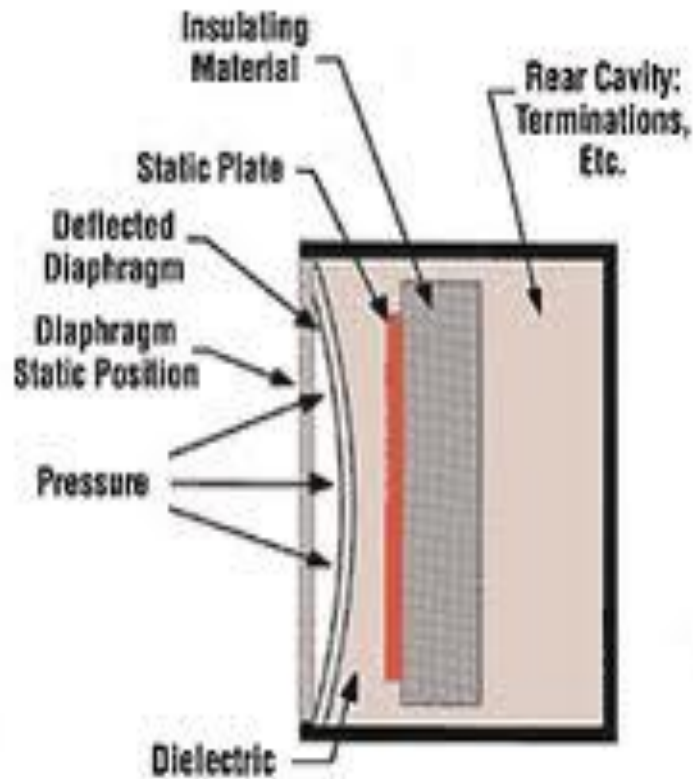
▶ Áp suất điện dung

- ◆ Gồm 2 bản cực, 1 bản cực cố định, 1 bản cực là màn chắn chịu tác động của áp suất
- ◆ Đo áp suất dựa vào điện dung của tụ điện

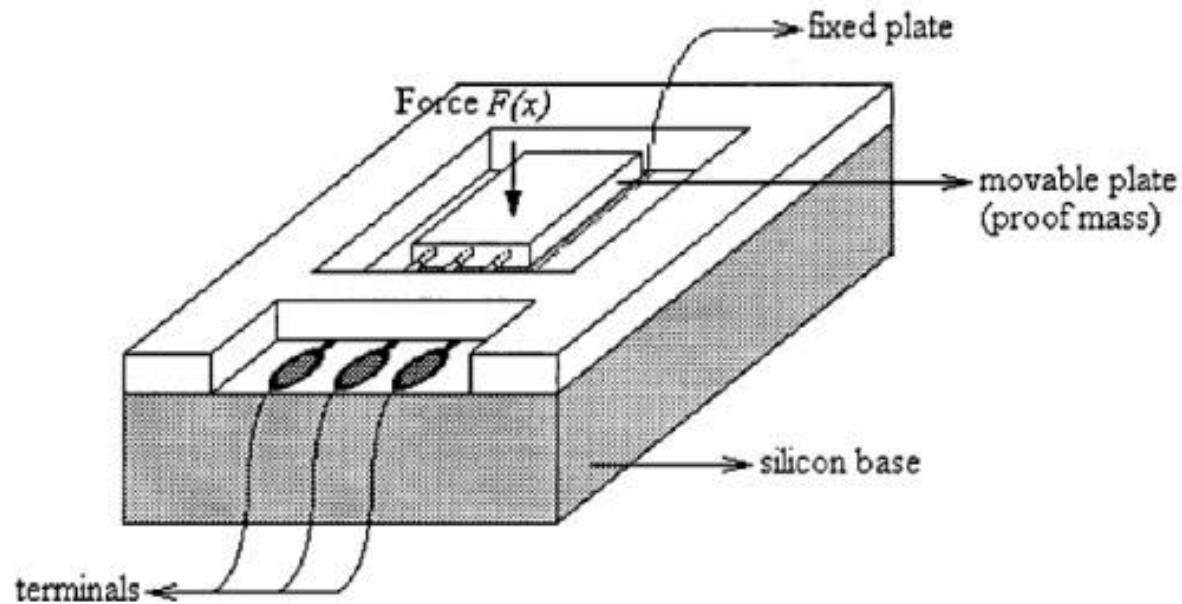
Cảm biến tĩnh điện- Ứng dụng

► Loại điện dung

Cảm biến tĩnh điện- Ứng dụng

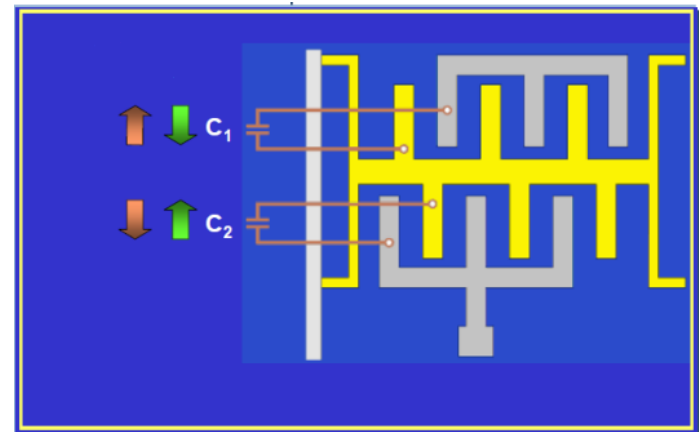
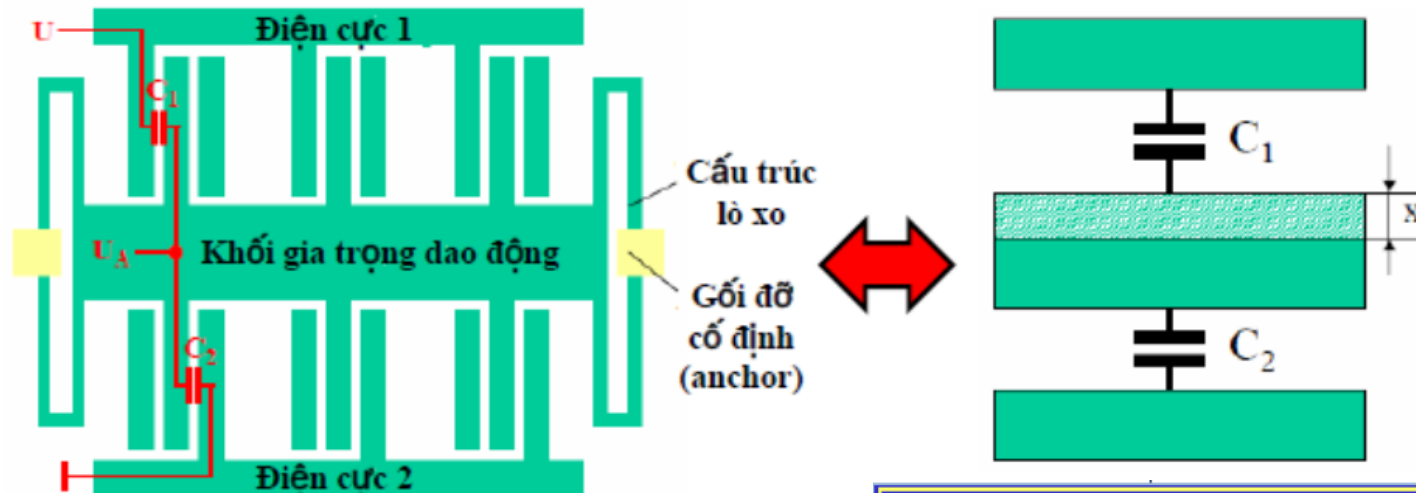
■ Đo gia tốc

Cảm biến tĩnh điện- Ứng dụng

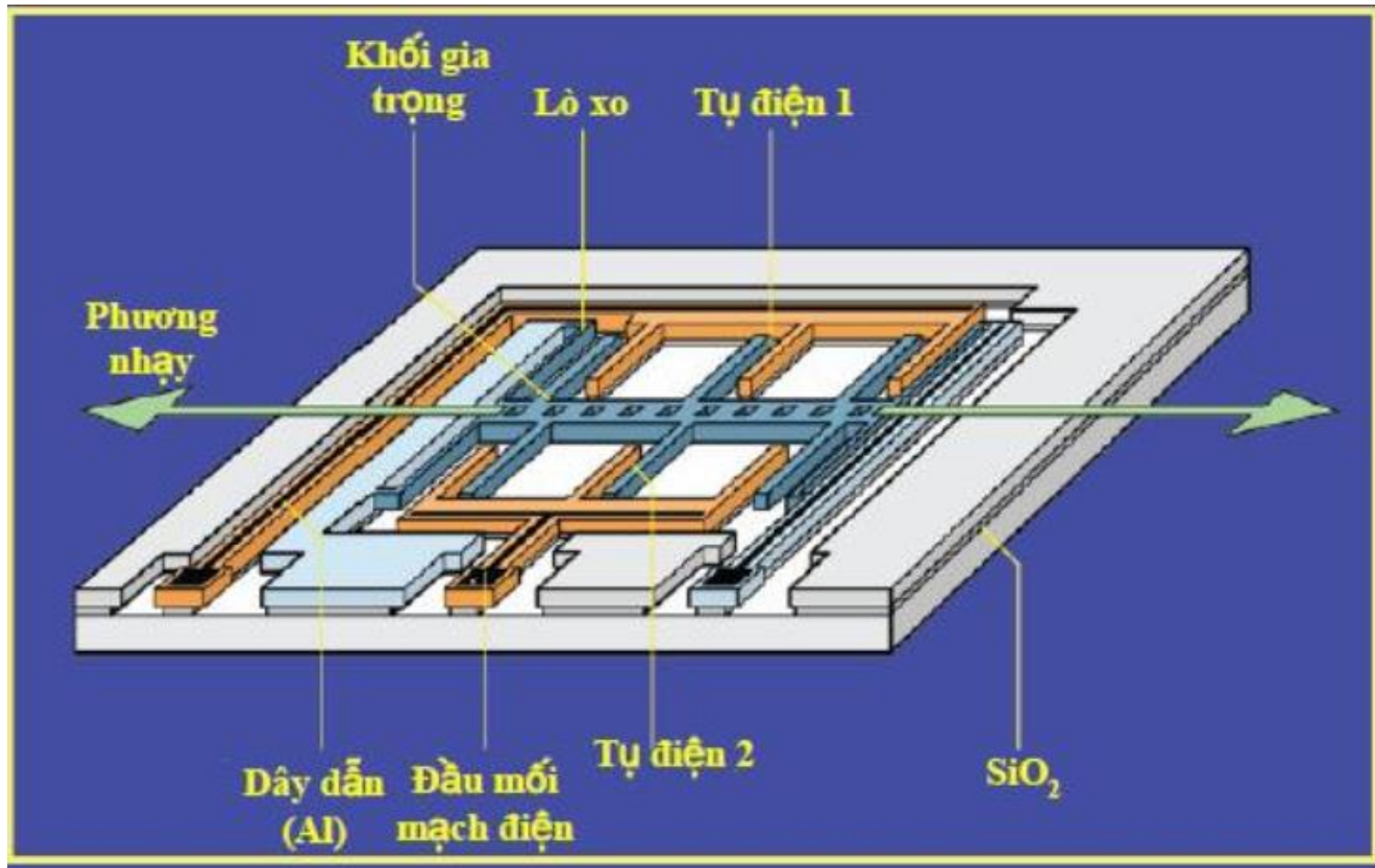
■ Đo gia tốc

☞ Cấu trúc kiểu điện cực răng lược

Cảm biến tĩnh điện- Ứng dụng

■ Đo gia tốc

Cảm biến tĩnh điện- Ứng dụng

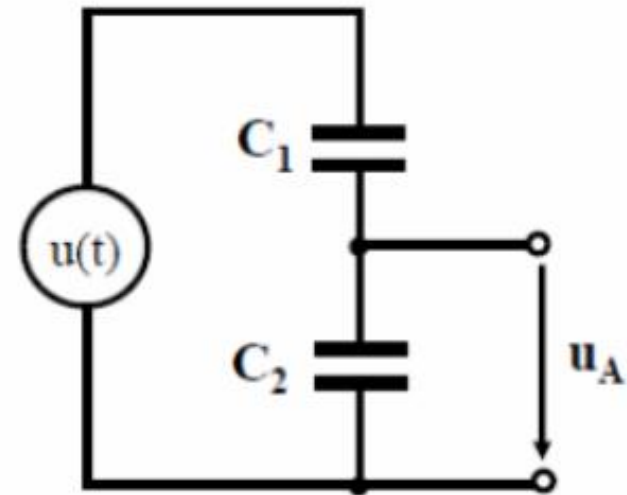
■ Đo gia tốc

Nguyên lý đo

☞ Thế lối ra: $u_A = u(t) \cdot \frac{\frac{1}{C_2}}{\frac{1}{C_1} + \frac{1}{C_2}} = u(t) \cdot \frac{1}{1 + \frac{C_2}{C_1}}$

Vi: $\frac{C_2}{C_1} = \frac{d+x}{d-x} = \frac{d+a\frac{m}{k}}{d-a\frac{m}{k}}$

$$\Rightarrow u_A = \frac{1}{2} u(t) \left(1 - \frac{m}{k \cdot d} a \right) \quad a = \frac{k}{m} \cdot x$$

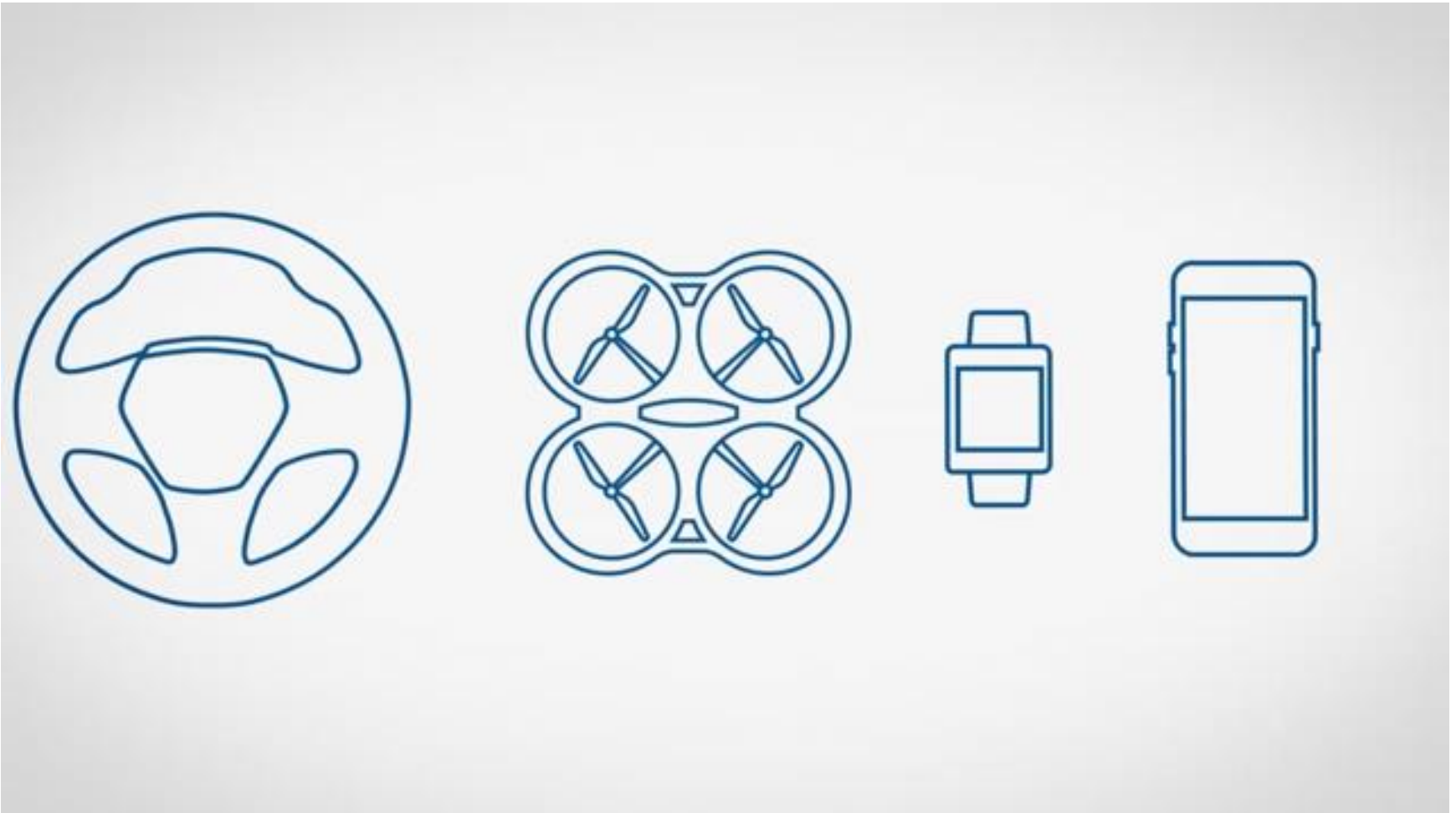

$u(t)$: thế lối vào

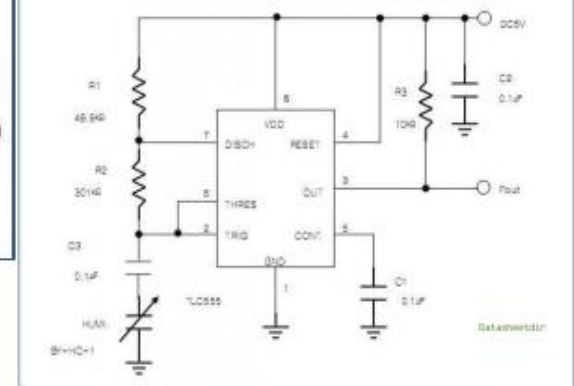
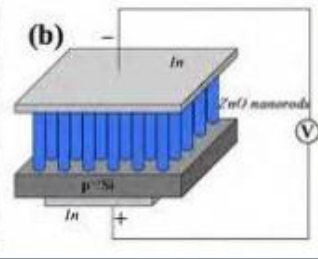
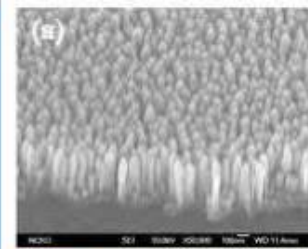
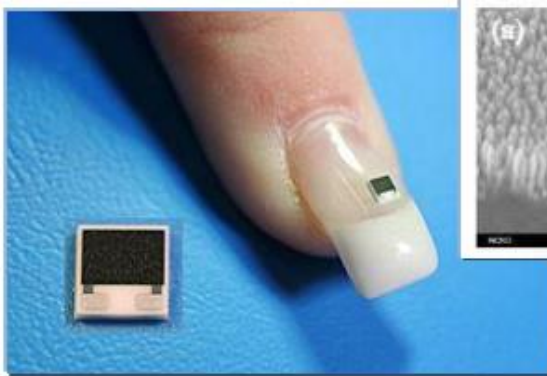
Cảm biến tĩnh điện- Ứng dụng

■ Đo gia tốc

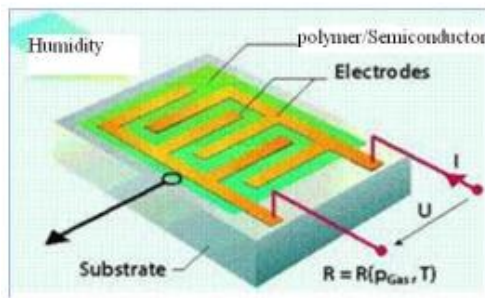
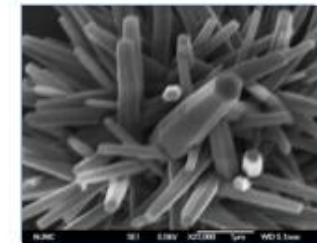

Cảm biến tĩnh điện- Ứng dụng

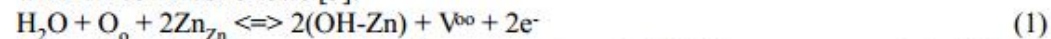
■ Đo độ ẩm

Relative humidity (RH) is the ratio of the partial pressure of water vapor present in a gas to the saturation vapor pressure of the gas at a given temperature.

The water vapor is adsorbed on the grain surface and in the pores and reacts reversibly with lattice Zn as follows [3]:

Where O_o is the lattice oxygen at the oxygen site and V^{oo} is the vacancy created at the oxygen site. Thus, the surface conductivity of the sensing film was increased by the increasing of free electrons number according to the increase in relative humidity.

Cảm biến tĩnh điện- Ứng dụng

■ Màn hình cảm ứng

Basic Principle

The simplest form of a capacitor consists of two conductors, e.g. two metal plates, separated by an insulator. The following formula shows the parameters which influence capacitance:

$$C = \epsilon \frac{A}{d}$$

$$\epsilon = \epsilon_0 * \epsilon_r$$

Where C is the capacitance

ϵ_r is the relative permittivity, also called dielectric constant, of the insulating material between the plates

ϵ_0 is the permittivity of free space (8.854×10^{-12} F/m)

A is the area of the plates

d is the distance between the plates

relative permittivity ϵ_r

air/vacuum: $\epsilon=1$

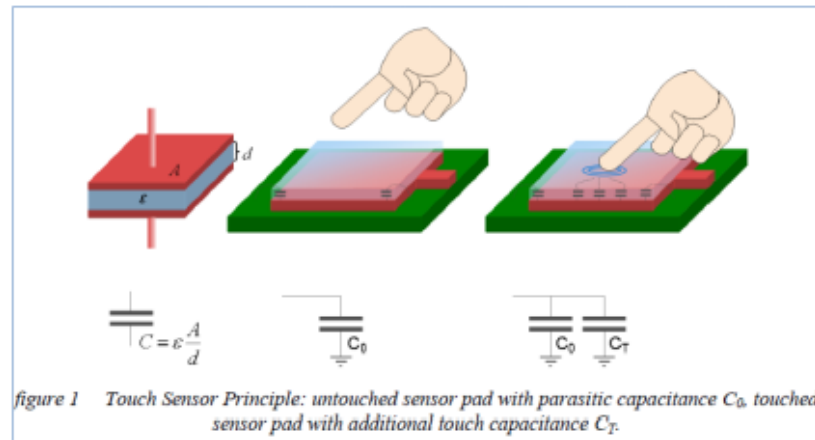
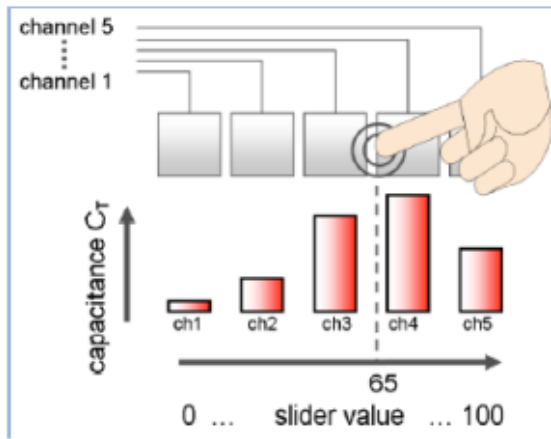
PE: $\epsilon=2$

wood: $\epsilon=3$

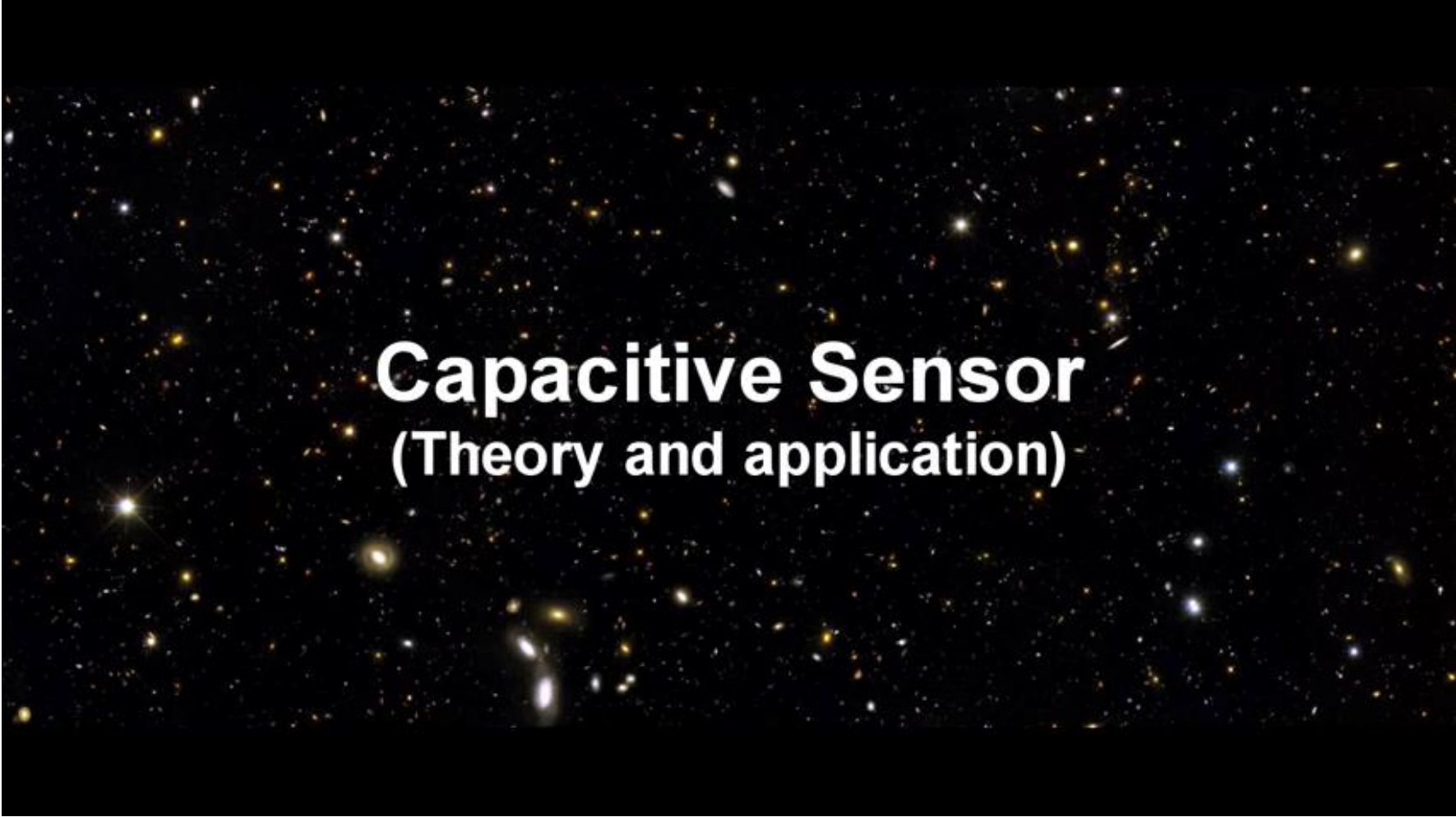
ABS: $\epsilon=4$

glass: $\epsilon=7$

water: $\epsilon=80$

■ Màn hình cảm ứng

Capacitive Sensor
(Theory and application)

Cảm biến tiệm cận điện dung

- Cảm biến tiệm cận điện dung khi có mặt của đối tượng làm thay đổi điện dung C của bản cực.
- Cảm biến tiệm cận dung gồm 4 bộ phận chính: Cảm biến (các bản cực cách điện); mạch dao động; bộ phát hiện; mạch đầu ra. Tuy nhiên cảm biến dung không đòi hỏi đối tượng làm bằng kim loại. Đối tượng phát hiện là chất lỏng, vật liệu phi kim, thủy tinh, nhựa. Tốc độ chuyển mạch tương đối nhanh, có thể phát hiện đối tượng có kích thước nhỏ, phạm vi cảm nhận lớn.
- Cảm biến điện dung chịu ảnh hưởng bởi bụi và độ ẩm. Cảm biến điện dung có vùng cảm nhận lớn hơn vùng cảm nhận của cảm biến điện cảm

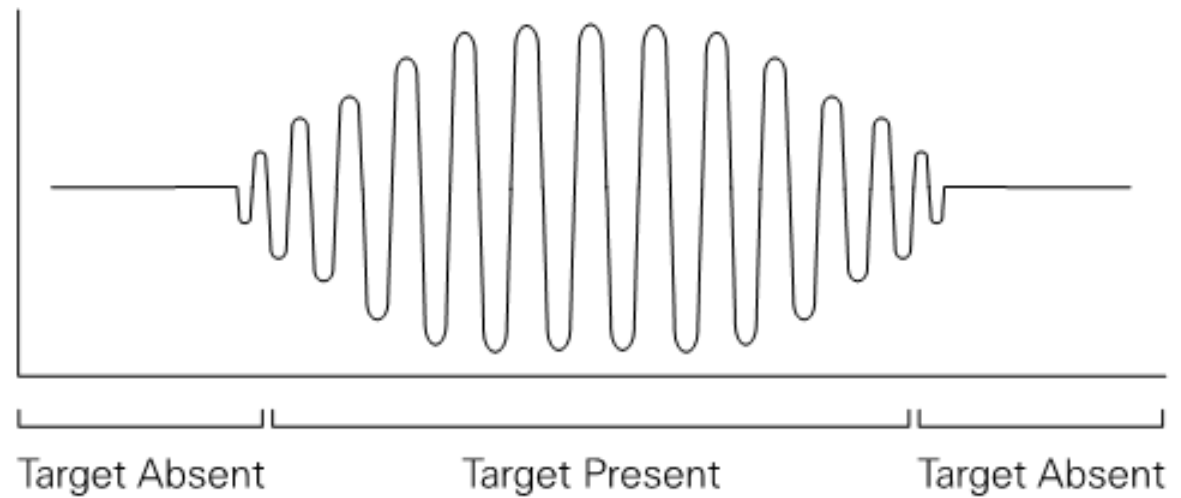
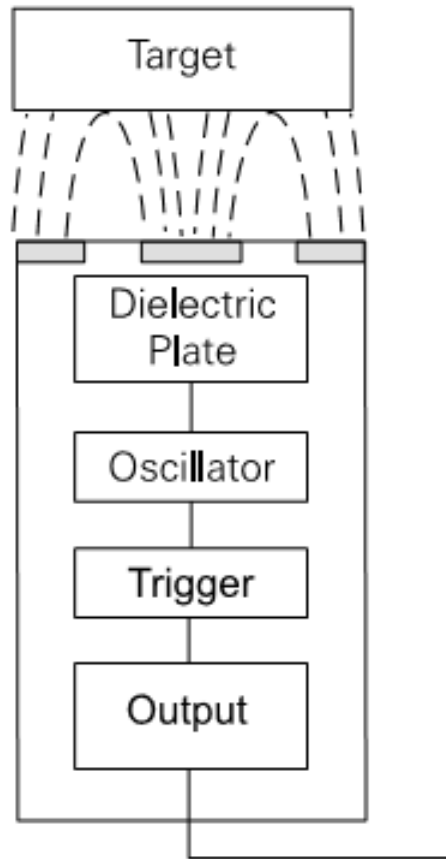

Cảm biến tiệm cận loại điện dung

■ Cấu tạo và hoạt động

- ❖ Bề mặt của cảm biến điện dung có 2 bản cực kim loại có dạng đồng tâm.
- ❖ Khi đối tượng đến gần cảm biến, làm thay đổi điện dung trong mạch dao động và mạch dao động bắt đầu hoạt động.
- ❖ Mạch kích đo biên độ dao động và kích ngõ ra cảm biến thay đổi trạng thái khi biên độ đến mức chỉ định.

Cảm biến tiệm cận loại điện dung

Cảm biến tiệm cận loại điện dung

Cảm biến tiệm cận loại điện dung

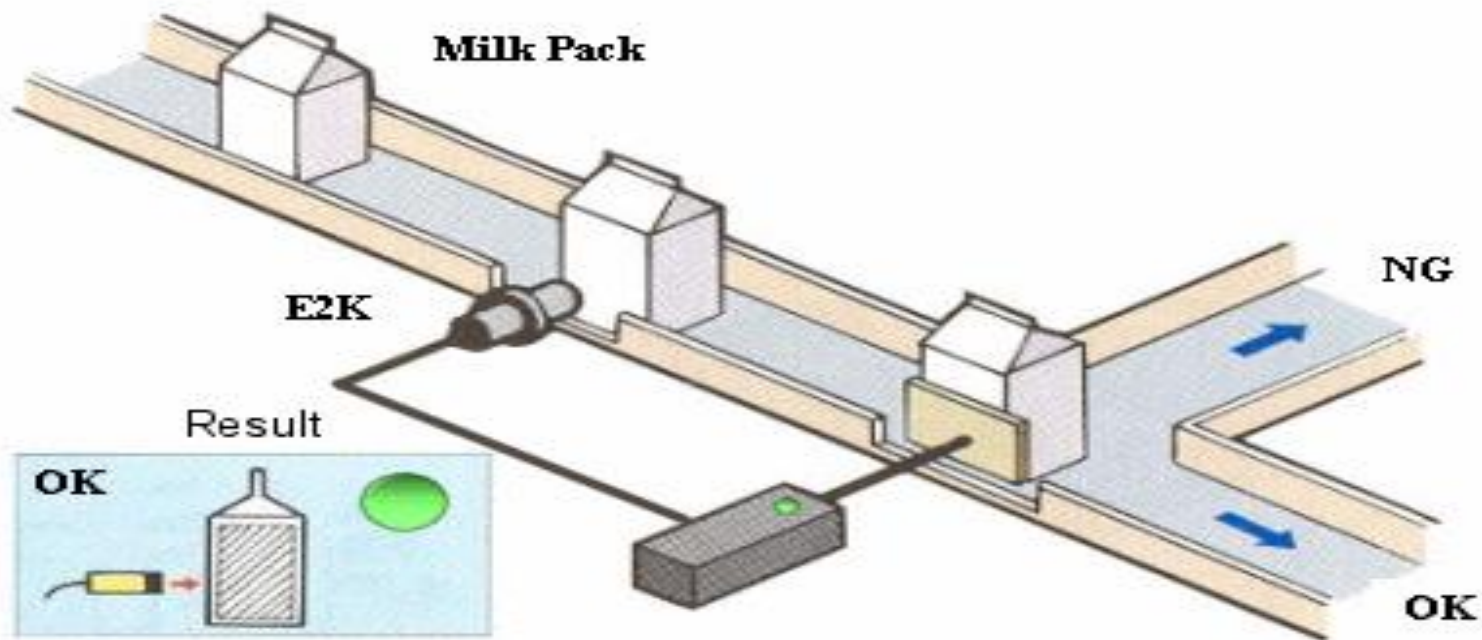
■ Ưu điểm

- ❖ Phát hiện được mọi vật liệu
- ❖ Ổn định và tốc độ cao
- ❖ Độ phân giải tốt
- ❖ Giá thấp

■ Nhược điểm

- ❖ Ảnh hưởng bởi nhiệt độ và độ ẩm
- ❖ Khó thiết kế
- ❖ Độ tuyến tính không cao
- ❖ Không chính xác bằng cảm biến loại cảm ứng

Ứng dụng cảm biến tiệm cận

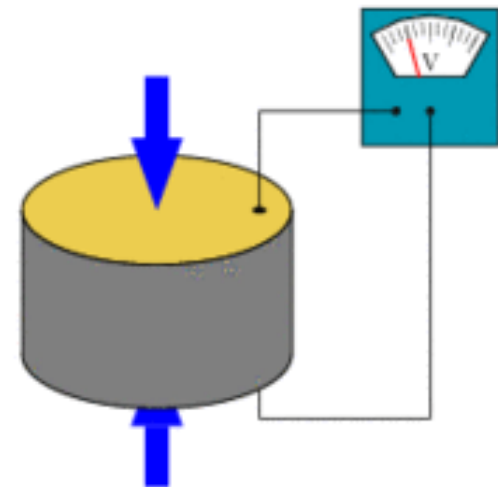
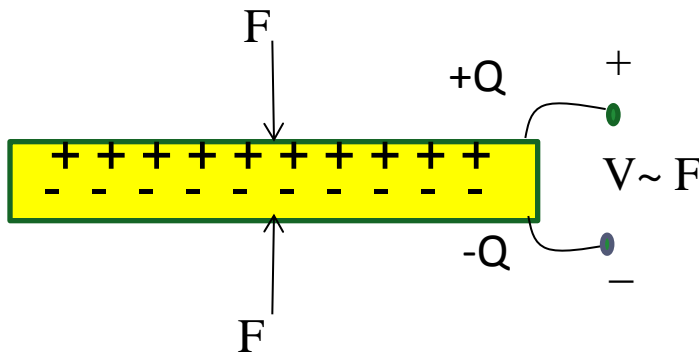
E2K-C là sensor tiệm cận công suất lớn có thể phát hiện được chất lỏng bên trong hộp hay không (phát hiện độ rỗng của Hộp).

Cảm biến áp điện

■ Cấu tạo và nguyên lý hoạt động

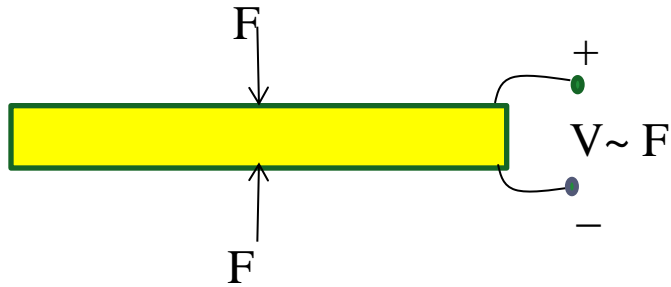
❖ Nguyên lý hoạt động:

- ✓ Dưới tác dụng của lực cơ học, tấm áp điện bị biến dạng, làm xuất hiện trên hai bản cực các điện tích trái dấu. Hiệu điện thế xuất hiện giữa hai bản cực (V) tỉ lệ với lực tác dụng (F).

Cảm biến áp điện

■ Các dạng biến dạng cơ bản:

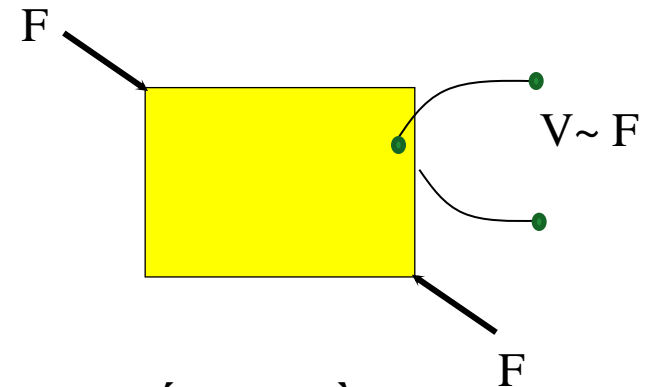
a) Theo chiều dọc

b) Theo chiều ngang

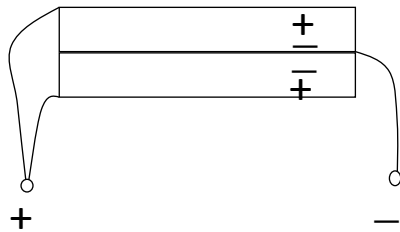
c) Cắt theo bề dày

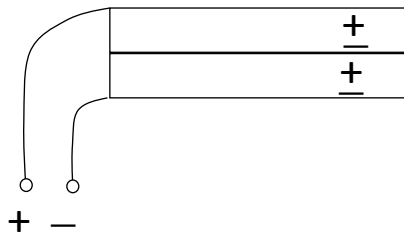
d) Cắt theo bề mặt

Cảm biến áp điện

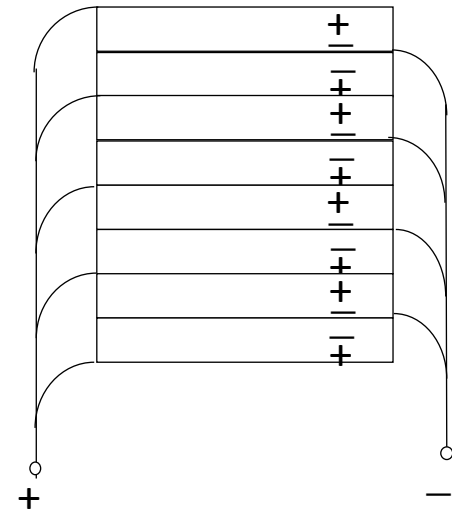
■ Cách ghép các phần tử áp điện thành bộ:

a) Hai phần tử song song
 $C_b = 2C$

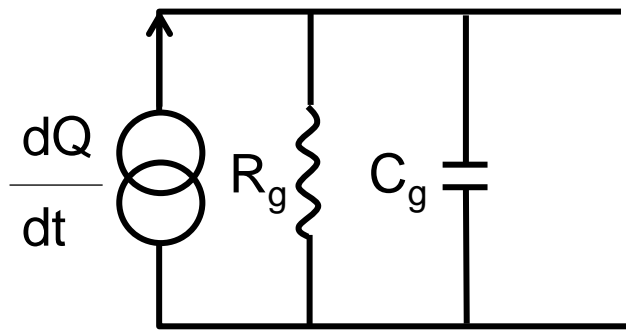

b) Hai phần tử nối tiếp
 $C_b = 1/2C$, $R_b = 2R$, $V_b = 2V$

c) Nhiều phần tử song song

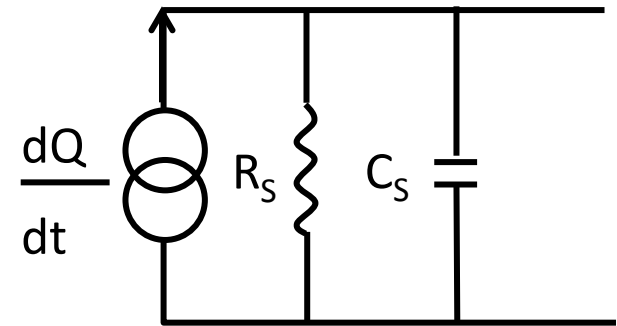
Sơ đồ tương đương của cảm biến:

a) Trong dải thông có ích

R_g - Điện trở trong của cảm biến

C_g - Điện dung của cảm biến

b) Nối với mạch ngoài

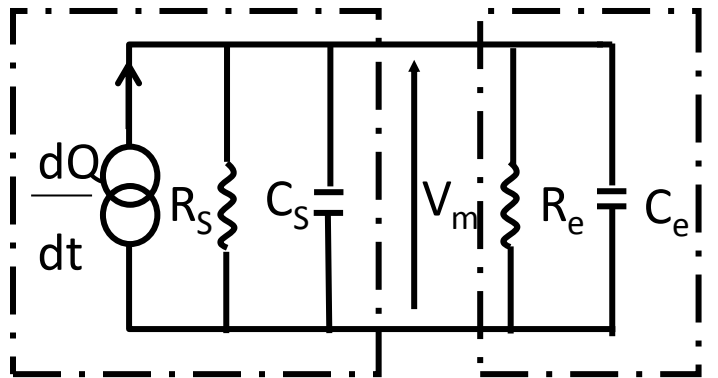
$$\frac{1}{R_s} = \frac{1}{R_g} + \frac{1}{R_1}$$

$$C_s = C_g + C_1$$

R_1 và C_1 : điện trở và tụ tương đương với trở kháng cáp dẫn

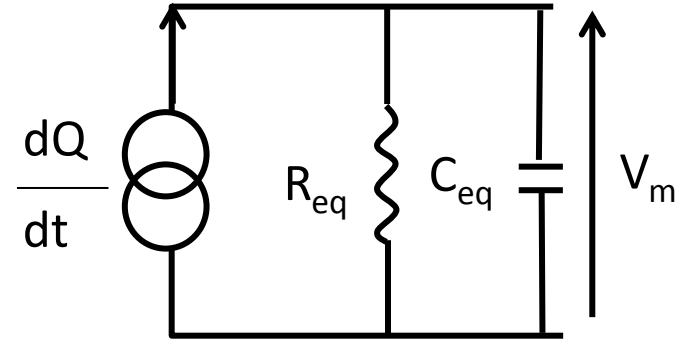
Cảm biến áp điện

Sơ đồ khuếch đại điện áp

Cảm biến
và cáp nối

Z_v của khuếch
đại điện áp

Sơ đồ tương đương

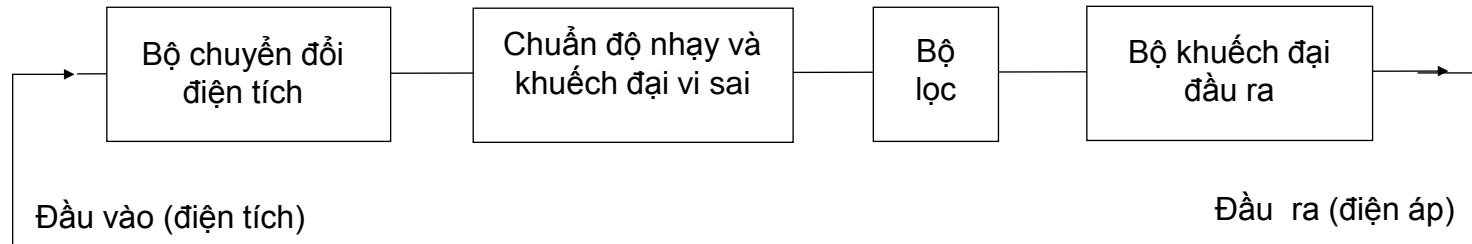
$$\frac{1}{R_{eq}} = \frac{1}{R_s} + \frac{1}{R_e}$$

$$C_{eq} = C_s + C_e$$

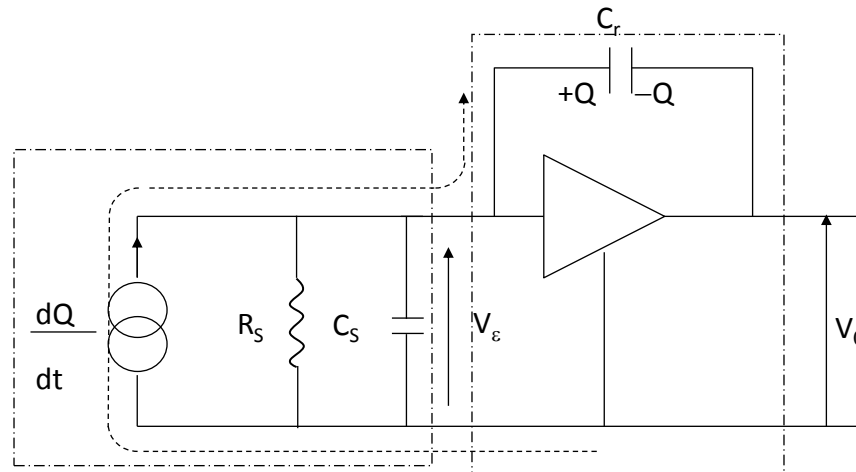
Điện áp ở cửa vào của bộ khuếch đại: $V_m = \frac{Q}{C_q} \cdot \frac{R_{eq} C_{eq} P}{1 + R_{eq} C_{eq} P}$

Cảm biến áp điện

Sơ đồ khuếch đại điện tích

a) Sơ đồ khối bộ chuyển đổi điện tích – điện áp

b) Sơ đồ ghép nối cảm biến và bộ chuyển đổi điện tích - điện áp

Cảm biến áp điện

- Trong mạch khuếch đại điện tích, sự di chuyển của điện tích ở lối vào sẽ gây nên ở lối ra một điện áp tỉ lệ với điện tích đầu vào. Bộ khuếch đại điện tích gồm một bộ biến đổi điện tích - điện áp đầu vào, một tầng chuẩn độ nhảy, một bộ lọc trung gian và một số tầng khuếch đại ở đầu ra để cung cấp tín hiệu ra .

Cảm biến áp điện

■ Ứng dụng của áp điện

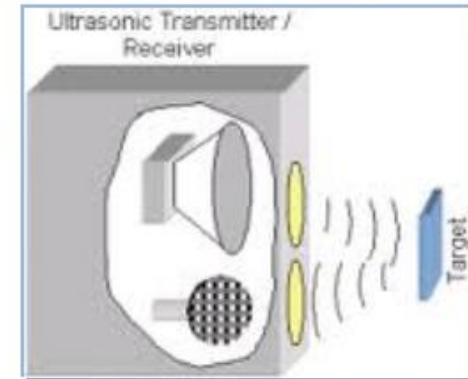
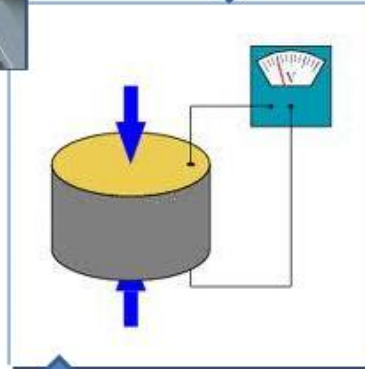
PIEZOELECTRIC SENSORS FOR DYNAMIC PRESSURE

Piezoelectric Force Sensors

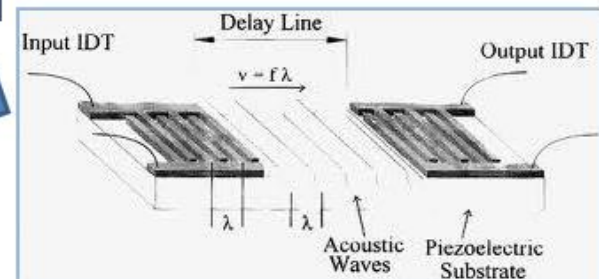

Piezoelectric Accelerometers

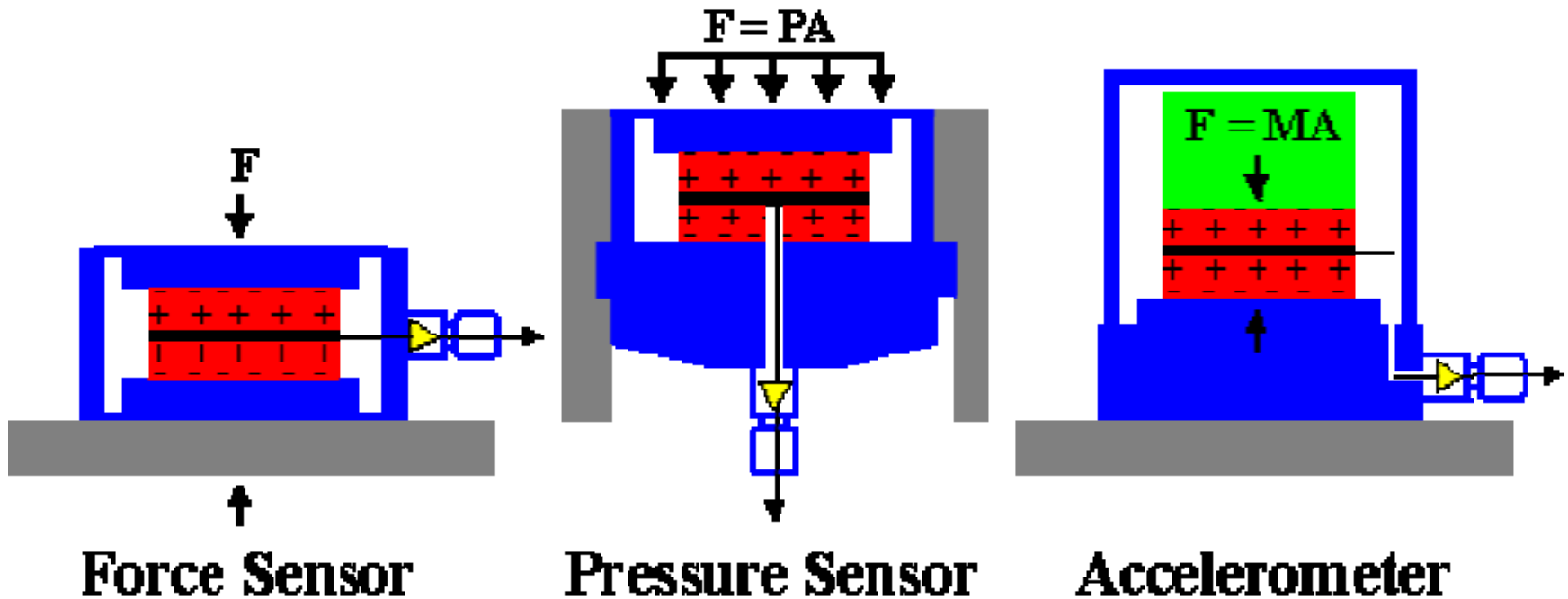
Ultrasonic Sensors
(Piezoelectric microphone)

SAW Sensors

Cảm biến áp điện

■ Ứng dụng của cảm biến áp điện

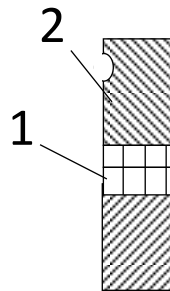

Cảm biến áp điện

■ Cảm biến thạch anh kiểu vòng đệm đo lực

■ Các vòng đệm:

- Phiên cắt từ đơn tinh thể thạch anh nhạy với lực nén dọc theo

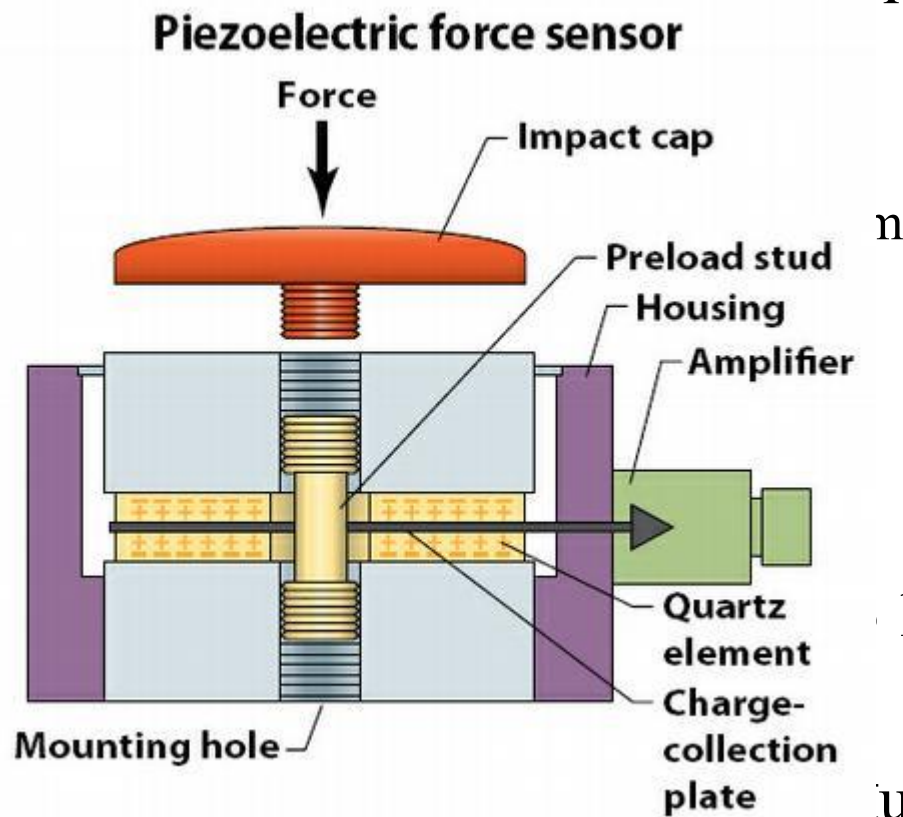

■ Đặc điểm:

- Chỉ nhạy thể đo lực

■ Giới hạn

1 cm) đến 10^3 kN (với đường kính ~ 10 cm).

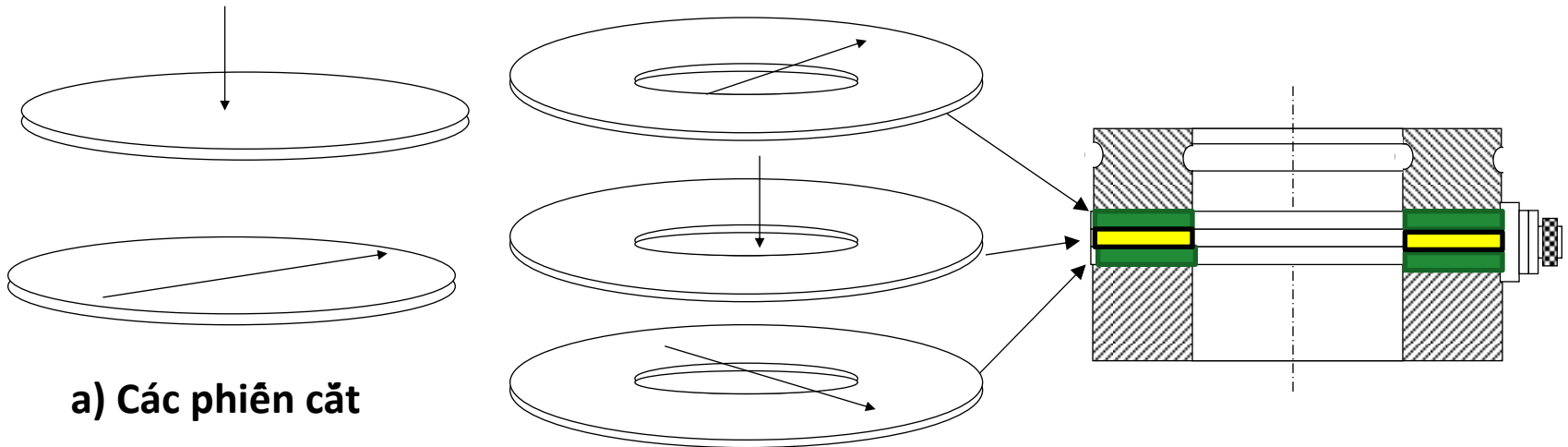
lực nén (có

ường kính $\sim$

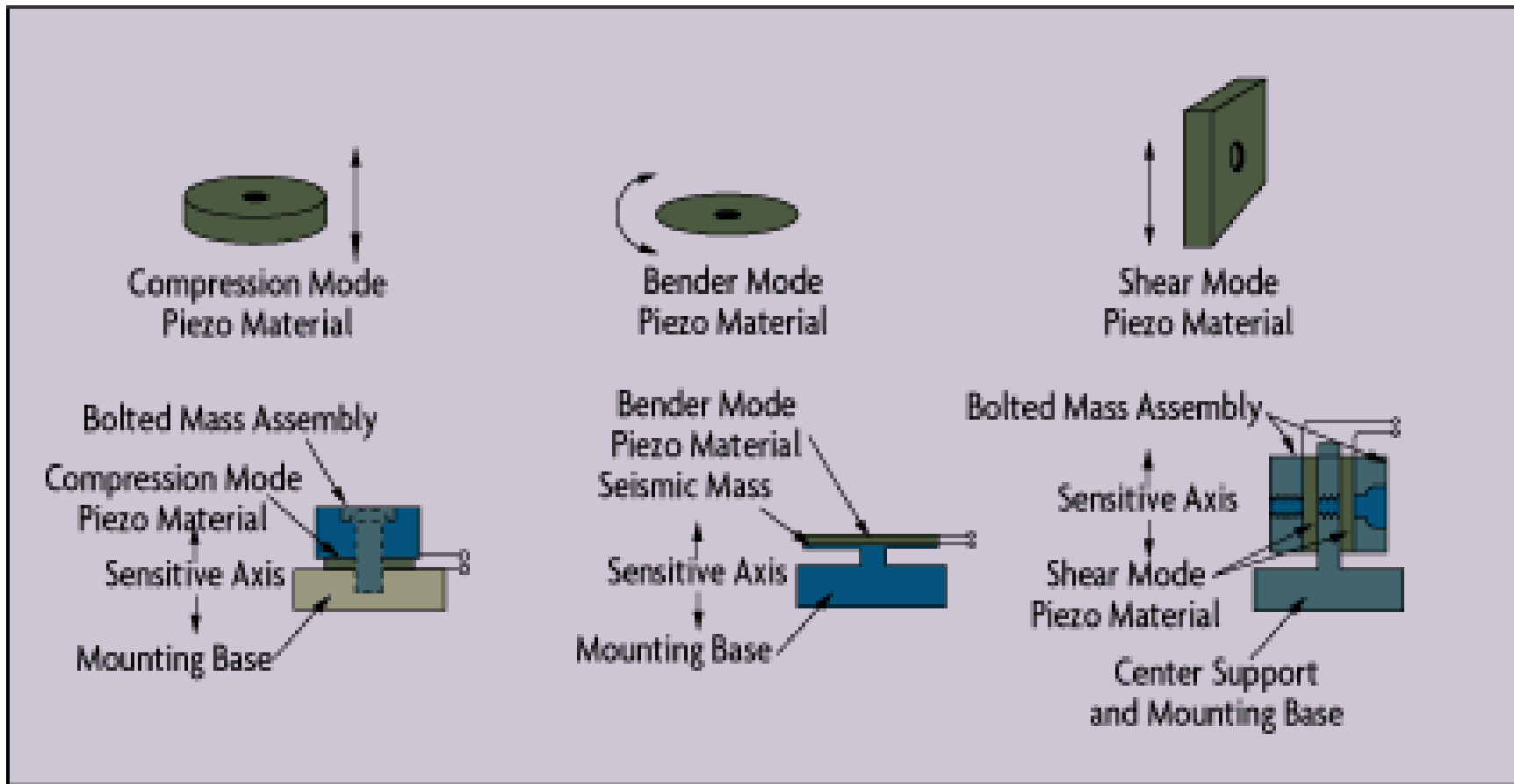
Cảm biến áp điện

► CB thạch anh kiểu vòng đệm

◆ Nhiều vòng đệm:

b) Cảm biến ba
thành phần vuông góc

Piezoelectric Sensor Element Designs